

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií

Obor Mezinárodní vztahy

Připravenost zájemců o členství
v Severoatlantické alianci
z hlediska Studie o rozšíření NATO

Bakalářská práce

Adriana Klímková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

UČO: 182833

Obor: MV-EVS

Imatrikulační ročník: 2005

Brno, 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Připravenost zájemců o členství v Severoatlantické alianci z hlediska Studie o rozšíření NATO*“ vypracovala samostatně a uvedla jsem v ní veškerou literaturu a zdroje, které jsem použila.

V Ostravě 15. 12. 2008

Adriana Klímková

Děkuji doc. PhDr. Zdeňku Křížovi, Ph.D. za odborné vedení, jeho cenné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce, a také čas, který mi věnoval.

Tuto práci věnuji mému otci Mojmiru Klímkovi.

OBSAH

ÚVOD	5
1. Role NATO od 90.let 20.století	6
1.1. Severoatlantická rada pro spolupráci (NACC)	7
1.2. Program Partnerství pro mír (PfP)	7
1.3. Euroatlantická rada partnerství (EAPC)	8
1.4. Podoba a cíle NATO v 21.století	9
2. Problematika rozšiřování NATO	10
2.1. Argumenty podporující rozšíření	10
2.2. Argumenty proti rozšiřování	11
2.3. Specifický faktor „Rusko“	12
3. Poslední dvě kola rozšiřování NATO	13
3.1. První kolo rozšiřování aneb Nepřátelé se stávají přáteli	13
3.2. Druhé kolo rozšíření aneb Co nám ještě projde	15
4. Studie o rozšíření NATO	16
5. Aplikace kritérií na zájemce o členství	19
5.1. Budování stabilního demokratického a politického státu	19
5.2. Civilní řízení a demokratická kontrola ozbrojených sil	23
5.3. Podpora obyvatel pro začlenění do Aliance	26
5.4. Ochota vojenské spolupráce a dosažení inetroperability s Aliancí	28
5.5. Vyřešení neshod se sousedními státy	33
ZÁVĚR	35
Seznam použitých zdrojů	38

Smluvní strany mohou, na základě jednomyslného souhlasu vyzvat kterýkoli další evropský stát, způsobilý podporovat rozvoj zásad této smlouvy a přispívat k bezpečnosti severoatlantické oblasti, aby přistoupil k této smlouvě. (...)

Článek 10 Severoatlantické smlouvy,
Washington DC, 4.dubna 1949

ÚVOD

Proces rozšiřování Severoatlantické Aliance je uceleným komplexem, který v sobě zahrnuje zájmy nejen kandidátských zemí, ale také samotných členů, a v některých případech také zemí ležících mimo hranice spolupráce. Nejde však o zcela nový koncept. Od dob svého vzniku posunula Aliance své hranice již šestkrát, přičemž naposledy se tomu tak stalo v roce 2004. Jak si však vybrat ty nejvhodnější kandidáty? Na tuto otázku se Aliance snažila najít odpověď především v 90.letech 20.století, kdy se začaly objevovat a nahlas artikulovat požadavky nově se formujících demokratických států ve střední a východní Evropě. Pro výběr vhodných kandidátů na členství bylo v průběhu času přijato široké spektrum nástrojů, které uváděly nejen požadovaná kritéria, ale také kontrolovaly postup jednotlivých zemí v daných reformách. Na tomto místě je důležité připomenout, že dodnes neexistuje žádný pevný seznam požadavků, jejichž naplnění by danému státu zaručilo získání členství. Konečné rozhodnutí zůstává v rukou členských.

Tato práce se zaměřuje na státy, které projevily zájem o získání členství v Severoatlantické alianci. Jsou jimi Albánie, Gruzie, Chorvatsko, Makedonie* a Ukrajina. Úroveň jejich připravenosti a schopnosti naplňovat závazky vyplývající z členství v Alianci bude měřena podle výše naplnění kritérií uvedených v Studii o rozšíření NATO. Hlavním cílem této práce je potvrdit či vyvrátit hypotézu, že tyto státy naplňují daná kritéria a jejich přijetím do Aliance se posílí a stabilizuje území jihovýchodní Evropy.

Práce je koncipována do pěti hlavních kapitol a závěru, ve kterém jsou shrnuty veškeré získané poznatky. V první kapitole je velmi stručně nastíněn historický vývoj Aliance v 90.letech 20.století, který byl poznamenán mnohými změnami mezinárodního uspořádání. Jsou zde uváděny také nástroje Aliance posilující vzájemnou spolupráci mezi nově se transformujícími se zeměmi a poslední část je věnována současné roli a postavení NATO. Druhá kapitola pojednává obecněji o problematice rozšiřování Aliance jako takové, přičemž

---

* Všechny členské státy kromě Turecka uznávají název Bývalá jugoslávská republika Makedonie. Turecko uznává Republiku Makedonie pod jejím ústavním názvem. V textu dále použit holý název „Makedonie“.

jsou zde uvedeny argumenty pro a proti, a postavení Ruska k tomuto vývoji. Následující, třetí kapitola pak shrnuje průběh a výsledky posledních dvou kol rozšiřování Aliance, které proběhly v letech 1999 a 2004. Čtvrtá kapitola je věnována samotné Studii o rozšiřování NATO. Tento dokument je zde analyzován, a především jsou z něj vytažena konkrétní kritéria, která jsou v poslední kapitole aplikována na konkrétní státy.

Jelikož oblast spolupráce Aliance s pěti vybranými zeměmi nemá v některých případech moc dlouhou historii, a proto převažují v této práci internetové zdroje (z většiny v anglickém jazyce), které zachycují také události posledních týdnů.

1. Role NATO od 90.let 20.století

Přelomový rok 1990 se v oblasti mezinárodních vztahů stal důležitým mezníkem, po němž následovaly jako lavina další události, které se podílely na utváření mezinárodního systému, jak ho známe dnes. Jednalo se především o sjednocení Německa a vyhlášení nezávislosti pobaltských států – Litvy, Lotyšska a Estonska.² Stejně jako ostatní aktéři, také NATO se muselo těmto změnám přizpůsobit. Navázání řádných diplomatických vztahů s bývalým nepřítelem, v podobě vlád zemí Varšavské smlouvy, proběhlo na setkání nejvyšších představitelů NATO v Londýně v červenci téhož roku. Za oficiální konec vzájemného nepřátelství se považuje podepsání Pařížské charty pro novou Evropu v rámci KBSE, které proběhlo v listopadu roku 1990. Státy se tak zřekly použití síly či hrozby silou ve prospěch mírových prostředků řešení konfliktů.³ Druhým a neméně významným krokem bylo podepsání Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě⁴, jejíž signatáři byli jak z řad členských států NATO, tak Varšavské smlouvy. Postupem času bylo patrné, že udržet nejen Varšavskou smlouvu, ale také samotný Sovětský svaz, je již nemožné. Pouhý rok trvalo, než se následně rozpadl stát Jugoslávie a především byl 1. 7. 1991 v Praze podepsán protokol o rozpuštění Varšavské smlouvy.⁵ Dá se říct, že v té době nastalo pro Alianci období krize její legitimacy, jelikož nepřítel se rozpadnul a měla tak na výběr – buď se přizpůsobí, nebo jí hrozil zánik. Aliance však nebyla jediná, která se potýkala s „existenčními“ problémy. Státy

² Viz Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, s. 208.

³ Viz Kříž, Zdeněk (1998): *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, s. 79.

⁴ Podepsána 19. listopad 1990; viz CFE - Conventional Forces in Europe [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.state.gov/t/ac/trt/4781.htm>>.

⁵ Votápek, Vladimír (2004): *Česká východní politika*. In: Pick, O., Handl, V. (eds.) a kol.: *Zahraniční politika České republiky 1993-2004. Úspěchy, problémy a perspektivy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s.101.

střední a východní Evropy nyní stály před otázkou, jakým způsobem se přetransformovat a hlavně zajistit svoji bezpečnost. Rozhodnutí tranzitivních států urychloval také nejasný vývoj situace v Rusku a na Balkáně. Především země tzv. Visegrádské čtyřky – Polsko, Maďarsko, Česká republika a Slovensko - si stanovily za prioritu zahraniční politiky integraci do západních politických a také bezpečnostních struktur. Přestože se zde objevovaly různé návrhy, jak tyto země zapojit do nového mezinárodního systému, v konečném důsledku se všechny čtyři země rozhodly pro získání plného členství právě v Severoatlantické alianci.⁶ Samotné NATO jim vyšlo vstříc, zpočátku především soustavou platform pro konzultace a programu pro rozvoj užší spolupráce, jež velkou měrou přispěly k procesu demokratizace v tranzitivních státech.

1.1. Severoatlantická rada pro spolupráci (NACC)

Počátky Severoatlantické rady pro spolupráci⁷ sahají k zasedání ministrů členských států Aliance v červenci 1991v Kodani, kde bylo rozhodnuto o potřebě institucionalizovat vztahy s nově se reformujícími státy. Hlavními aktivitami v této radě byla konzultační jednání a spolupráce v oblasti politických a bezpečnostních otázek, výměny zkušeností a odborných poznatků, které měly vést k celkově lepší schopnosti efektivně reagovat na změněnou situaci v Evropě. V listopadu 1991 byla podepsána Římská deklarace a zahajovací schůze se konala již v prosinci téhož roku. Kromě šestnácti členských států Aliance se zasedání účastnilo také devět států, s nimiž byly v letech 1990-1991 navázány diplomatické styky. NACC pokrývala vcelku široké spektrum oblastí spolupráce. Kromě výše zmíněných politických a bezpečnostních otázek se zabývala také otázkami ekonomickými, vědeckými a dokonce ekologickými, výměnou informací, koordinací provozu ve vzdušném prostoru, plánováním civilní obrany a v neposlední řadě vojenskou spoluprací.⁸ Krátce po prvním zasedání rady se připojily také státy Společenství nezávislých států a v dubnu 1992 se připojila Gruzie a Albánie. Z hlediska této práce je důležité si všimnout, že kromě Gruzie a Albánie byla participujícím státem také Ukrajina.⁹

---

⁶ Viz Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, s. 36-37.

⁷ The North Atlantic Cooperation Council – NACC; viz Severoatlantická rada pro spolupráci [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.cz/prirucka/prirucka12.html>>.

⁸ Viz tamtéž.

⁹ Viz Kříž, Zdeněk (1998): *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS, s. 80.

1.2. Program Partnerství pro mír (PfP)

Spolupráce v rámci NACC se ukázala být oboustranně prospěšná a tato skutečnost byla vhodnou půdou pro požadavky států střední a východní Evropy na získání plnohodnotného členství v Alianci. V roce 1993 přišla administrativa amerického prezidenta Billa Clintona s návrhem programu, který měl posílit vazbu Aliance a států NACC a přizpůsobit vztahy k jednotlivým státům, jejich individuálním potřebám a situaci. K oficiálnímu vyhlášení programu Partnerství pro mír došlo na summitu v Bruselu v lednu 1994, kdy byly vyzvány nejen země NACC, ale také všechny členské země OBSE.¹⁰ Přestože se jednalo o významný posun ve vztazích Aliance a zeměmi střední a východní Evropy, znamenal pro státy usilující o plné členství jisté zklamání. Účast na tomto programu totiž neznamená poskytování jakýchkoli bezpečnostních záruk ze strany Aliance, ani jakousi jistotu v získání budoucího členství v NATO. Aliance v čele se Spojenými státy tak chtěla získat čas, aby se mohla rozhodnout, jak přistupovat v otázce budoucího rozšiřování a státy usilující o členství využily tohoto programu jako přípravě k dalšímu kroku přiblížení se jejich cíli.¹¹ Struktura spolupráce v rámci PfP se odehrává na bilaterální úrovni mezi partnerskou zemí a NATO, kdy dochází k vypracování Individuálního programu partnerství platného po dobu dvou let. V něm si partnerská země podle svých specifických zájmů a potřeb vybírá konkrétnější oblast spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany.¹² V současné době je členy 24 zemí, mezi nimiž nalezneme také Albánii, Gruzii, Chorvatsko, Makedonii a Ukrajinu.¹³

1.3. Euroatlantická rada partnerství (EAPC)

V roce 1997 se NATO rozhodlo vyzvat k zahájení jednání o přistoupení tři země – Polsko, Maďarsko a Českou republiku.¹⁴ Aliance se rozhodla položit základy spolupráce s partnerskými zeměmi a zeměmi NACC na nový kvalitativně vyšší základ a zároveň poskytnout něco zemím, které nebyly v prvním kole rozšiřování vyzvány k jednání o členství.¹⁵ A tak v roce 1997 vznikla Euroatlantická rada partnerství, která nahradila NACC, navázala na její aktivity a zastřešila také program PfP. I tato rada napomáhá partnerským zemím v přípravě na jejich budoucí členství (avšak není zárukou jeho získání) a v neposlední

¹⁰ Viz *Příručka NATO* (2001), Brussels: NATO Office of Information and Press, s. 67-68.

¹¹ Viz Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, s. 226.

¹² Viz The Partnership for Peace [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/issues/pfp/index.html>>.

¹³ Viz NATO PfP Signatures [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/pfp/sig-date.htm#FN3>>.

¹⁴ Viz kapitola 3.1. této práce.

¹⁵ Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, s. 52.

řadě poskytuje rámec pro spolupráci s ostatními zeměmi, které v blízké době neuvažují o vstup do NATO. Většina partnerských zemí si ustanoví svého diplomatického delegáta, který se v Bruselu účastní pravidelných konzultací projednávajících aktuální problémy. Jednou ročně probíhá také zasedání členů EAPC na úrovni ministrů zahraničních věcí a obrany. V současné době se spolupráce jednotlivých členských zemí EAPC odvíjí v oblasti reformy obranných složek, operace na podporu míru, boji proti terorismu, šíření zbraní hromadného ničení, odstraňování pozemních min a nadbytečných pýchotních zbraní, schopnost reagovat na přírodní i lidmi způsobené katastrofy a v neposlední řadě spolupráce na poli vědy.¹⁶ K roku 2008 jsou členy Euroatlantické rady partnerství 26 členských států NATO a 24 partnerských zemí.¹⁷

1.4 Podoba a cíle NATO v 21.století

V roce 2004 přibylo k Alianci sedm nových členských států¹⁸ a celkový počet států tvořící NATO se tak zastavil na čísle 26. Pokud se chceme podrobněji podívat na to, jakou roli nyní Aliance zastává a kam směřuje její vývoj, je dobré si blíže prostudovat její strategickou koncepci. Tento dokument je jakýmsi oficiálním prohlášením cílů a úkolů Aliance na té nejvyšší úrovni, kde se formulují také hlavní linie politických a vojenských prostředků pro dosažení daných cílů.¹⁹ Aktuálně platná strategická koncepce z roku 1999 byla schválena nejvyššími představiteli států a vlád účastnících se jednání Severoatlantické Rady ve Washingtonu. Aliance si je v ní vědoma nejen své vojenské, ale také politické role, podporuje i nadále otevírání se ostatním zemím a jasně podporuje posilování Evropské bezpečnostní a obranné identity.²⁰ Zvláště důležitým je článek 24 této koncepce, kde je uvedeno, že „*jakýkoli útok na území spojenců z jakéhokoli směru bude pokryt články 5 a 6 Severoatlantické smlouvy*“.²¹ Tento článek byl uplatněn po teroristických útocích na Spojené státy 11. září 2001. V neposlední řadě se zaměřuje na předcházení konfliktům a řízení krizových situací či kontrole zbrojení, odzbrojování a nešíření zbraní hromadného ničení.

¹⁶ *NATO Handbook* (2006), Brussels: Public Diplomacy Division, s. 196.

¹⁷ Viz The Euro-Atlantic Partnership Council [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/issues/eapc/index.html>>.

¹⁸ Viz kapitola 3.2. této práce.

¹⁹ *Příručka NATO* (2001), Brussels: NATO Office of Information and Press, s. 44.

²⁰ Viz Klímková, Adriana (2008): *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.globalpolitics.cz/clanek/koncepce-nato.html>>.

²¹ Organizace Severoatlantické smlouvy (1999): *Příručka NATO*. Vydání k 50. výročí. Brussels: Informační a tisková kancelář NATO, s. 465.

V současné době se však objevují debaty, zda-li tato strategická koncepce odpovídá potřebám současného mezinárodního systému.

„Mezi sporná témata patří projekt americké protiraketové obrany, pokračování kampaně v Iráku a obecně války proti terorismu, Kjótský protokol, role Mezinárodního trestního tribunálu, výše obranných výdajů evropských států, přijetí pravidel pro legitimizování humanitární intervence a politická strategie vůči zemím, které usilují o získání zbraní hromadného ničení a jejich nosičů.“²²

Právě některým z výše uvedených témat se zabýval zatím poslední summit NATO v Bukurešti v dubnu 2008. Jednalo se o nutnost společně docílit stabilizace a rekonstrukce Afghánistánu, vzniku jednotné protiraketové obrany Aliance s možností zapojení komponentů amerického systému protiraketového systému včetně částí rozmístěných na území České republiky a Polska a také deklarované vůle Francie navrátit se do vojenských struktur Aliance. Nejspornějším bodem agendy summitu se však stala otázka dalšího rozšíření o Albánii, Chorvatsko, Makedonii, Gruzii a Ukrajinu a především postoj Ruska k tomuto zásahu do „jeho sféry vlivu“.²³

2. Problematika rozšiřování NATO

Když se v první polovině 90.let začalo uvažovat o rozšíření Severoatlantické aliance o nové členy, vyvolalo to velkou diskuzi nejen v politických a akademických kruzích. Bylo by logické, rozdělit tyto aktéry na zastánce a odpůrce rozšiřování, avšak ve většině případech nešlo o absolutní postoj, který by bezvýhradně souhlasil či odporoval rozšiřování jako celku. Jednotlivé přístupy se mohly lišit v tom, které státy budou přizvány, a nebo v jakém časovém období. Konfrontace argumentů pro a proti je nejlépe patrná ve vyjednáváních Clintonovy administrativy se Senátem (a uvnitř Senátu samotného), jehož souhlas byl nutný pro realizaci rozšíření Aliance, ale také na úrovni jednotlivých členských států Aliance... a Ruska.

2.1. Argumenty podporující rozšíření

Mnoho argumentů podporujících rozšíření úzce souvisí s obhajobou existence Aliance jako takové. Po rozpadu hlavního nepřítele musela Aliance najít svůj *raison d'être* a jejím

---

²² Viz Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, s. 33.

²³ Viz Bureš, Oldřich (2008): *Co (ne-)přinesly výsledky summitu NATO v Bukurešti?* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.natoaktual.cz/co-ne-prinesly-vysledky-summitu-nato-v-bukuresti-f7v-na_analyzy.asp?c=A080411_190948_na_analyzy_m02>.

nejhlasitějším zastáncem se staly Spojené státy americké. Právě přítomnost Spojených států v Evropě je neustále velmi žádoucí, jelikož zde (prozatím) neexistuje jiná organizace, která by se dokázala vyrovnat Alianci v naplňování bezpečnostních požadavků evropských států. Nejen členství, ale také samotná příprava na něj, urychluje demokratizaci transformujících se států ve střední a východní Evropě. Kandidátské státy prochází procesem přijímání nezbytných reforem, které přibližují státy k západním demokraciím a sdílením společných hodnot. Navíc se snižuje riziko vypuknutí konfliktů mezi jednotlivými členskými státy jakožto aktéry sdílející stejné hodnoty zastřešené jednou organizací. Můžeme zde najít také ekonomické hledisko, kdy přijetí do aliančních struktur se jeví jako méně nákladná varianta ve srovnání s plány masivní ekonomické pomoci, kterou by ostatní státy případně investovaly do transformujících se evropských států. V neposlední řadě se dá také hovořit o jakémisi morálním závazku Spojených států vůči transformujícím se státům, které „osvobodila“ na konci studené války.²⁴ Jak už jsem se zmínila výše, největším zástupcem rozšíření se stal americký prezident Bill Clinton, tehdejší ministryně zahraničních věcí Madeleine Albright a poradce pro otázky národní bezpečnosti Anthony Lake.²⁵

2.2. Argumenty proti rozšiřování

Nejsilnějším a nejčastějším argumentem proti rozšiřování Aliance byly obavy z narušení vztahů s Ruskem. Ve většině případů byly kandidáty bývalé „satelitní“ státy či nástupnické státy Sovětského svazu a Rusko jako nástupnický stát v sobě přechovával přesvědčení o stále existující sféře svého mocenského vlivu v této oblasti. Za jakési shrnutí tohoto argumentu se dá považovat otevřený dopis z 26. června 1997 pro prezidenta Clintona, podepsaný padesáti prominentními osobnostmi jako Paul Nitze, bývalý senátor Sam Nunn či Robert McNamara.²⁶ Podle nich rozšířením Aliance posílí nedemokratickou opozici v Rusku, vytvoří dělicí linie v Evropě, celkově oslabí Alianci a navíc uvrhne Spojené státy do neurčitého závazku vůči novým členům.²⁷ Tento postoj částečně sdílel také Henry Kissinger, který prohlásil, že cena pro uspokojení Ruska výměnou za rozšíření Aliance bude pro Spojené státy až přespříliš vysoká. Byly zde také obavy o výši finančních výdajů na rozšíření, které

---

²⁴ Viz Korb, Lawrence J (1997): *The Question of NATO Expansion*, In.: Thompson, Kenneth W. (ed.)(1998): NATO Expansion. Lanham: University press of America, s.50-51.

²⁵ viz Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, s. 235.

²⁶ Viz Arms Control Association: *Opposition to NATO Expansion* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.armscontrol.org/act/1997_06-07/natolet>.

²⁷ Viz Newsom, David D. (1997): *Some Further Thoughts on NATO Expansion*, In.: Thompson, Kenneth W. (ed.)(1998): NATO Expansion. Lanham: University press of America, s. 74.

bude muset Aliance (a především USA) vynaložit. V neposlední řadě šlo o schopnost Aliance jednomyslně se usnášet a přijímat rozhodnutí ve větším počtu členů, navíc s novými státy obdařenými právem veta. Mezi členskými státy Aliance nepanovala úplná shoda o rozšiřování. Francie a její prezident Jacques Chirac podmínili rozšíření vyjednáváním s Ruskem. Prezident Chirac se totiž obával, že rozšíření Aliance by mohlo mít negativní vliv na ruskou vnitropolitickou situaci a zapříčinit tak nestabilitu, která by měla vliv na další evropské státy.²⁸

2.3. Specifický faktor „Rusko“

V době studené války byla hlavním nepřítelem Aliance expanzionistická politika Sovětského svazu, avšak s jejím koncem přišel pád a nástupnickým státem se stalo Rusko. S tímto faktem přišla také změna vnímání Ruska ne jako nepřítele, ale partnera, se kterým je nutné (mnohdy velmi těžce a zdlouhavě) jednat. Jak jsem se zmínila již v předchozí kapitole, Rusko bylo největším odpůrcem rozšiřování NATO, avšak i v Moskvě se daly najít hlasy volající po spolupráci s Aliancí a dokonce myšlenkou členství Ruska v NATO.²⁹ Tyto hlasy však byly zatlačeny do pozadí odpůrci rozšíření v čele s tehdejšími prezidentem Borisem Jelcinem. Prvním významným posunem ve vzájemných vztazích bylo zapojení Ruska do NACC v roce 1991 a později přijetí Ruska do programu PfP v roce 1994, kdy se očekávalo „(...) že jeho příspěvek bude natolik rozsáhlý, aby odpovídal významu této země v systému mezinárodních vztahů. Ve skutečnosti však zapojení Ruska bylo pouze formální a ke skutečné kooperaci dlouhou dobu nedošlo.“³⁰ Jistou vlnu nevole z ruské strany vyvolaly zprávy o snaze Aliance rozšířit se. Východoevropské státy a především státy Pobaltí byly stále považovány za území silného ruského zájmu a „z Moskvy se začala stále důrazněji ozývat varování, že rozšíření je pro Rusko nepřijatelné“³¹ Postupem času se tato rétorika zmírnila a Rusko se velmi aktivně zapojilo také do akce stabilizace situace na Balkáně v polovině 90.let.³² Výsledky této úspěšné spolupráce daly základ pro vznik nové úrovně vztahů NATO-Rusko a v roce 1997 to bylo formálně potvrzeno podpisem Ustavujícího aktu o vzájemných vztazích, spolupráci a bezpečnosti. Kontinuitu vcelku bezproblémových vztahů od podepsání aktu

²⁸ Viz Asmus, Ronald D. (2002): *Opening NATO's Door. How the Alliance Remade Itself for a New Era*. New York: Columbia University Press, s. 183-184.

²⁹ Viz Bilinsky, Yaroslav (1999): *Endgame in NATO's Enlargement: The Baltic States and Ukraine*, Westport: Praeger, s. 2.

³⁰ Viz Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, s. 38.

³¹ Viz Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, s. 230.

³² 1996 zapojení ruského vojenského kontingentu na stabilizaci Bosny a Hercegoviny; viz Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, s. 59.

narušila v roce 1999 krize vyvolaná aktivitami NATO v Kosově. V krátkém intervalu však následovaly případy a situace, které opět přiblížily oba aktéry blíže k efektivnější spolupráci. Ať už se jednalo o záchranné práce na ruské jaderné ponorce Kursk v roce 2000 či podpora protiteroristické koalice ze strany Ruska po útocích na Spojené státy z 11. září 2001. Intenzivní vyjednávání a snaha opět upevnit vzájemné vztahy vyústily v roce 2002 podepsáním deklarace nesoucí název NATO-Russia Relations: A New Quality, a založení Rady NATO-Rusko, která navazuje na původní Ustavující akt.³³ V současnosti jsou vztahy Aliance a Ruska na „bodě mrazu“. Příčinou je vzniklý konflikt mezi Gruzii a Ruskem, kdy v srpnu 2008 Rusko uznalo nezávislost dvou oblastí nacházejících se na území Gruzie – Jižní Osetie a Abcházie, a poté vyslala na tato území své vojenské jednotky.³⁴ Severoatlantická Aliance tento krok odsoudila a zmrazila veškerá jednání s Ruskem v rámci aliančních aktivit. NATO však vyjádřilo svůj postoj, že je ochotno se za jistých podmínek začít s Ruskem bavit, avšak zatím jen na neformální úrovni.³⁵

3. Poslední dvě kola rozšiřování NATO

Spolu s orientací zemí bývalého „sovětského bloku“ na západní struktury a s jejich zapojením do programů vedených Aliancí se vynořil také požadavek na plné začlenění těchto států do NATO. Aliance od svého založení v roce 1949 do roku 1990 rozšířila své hranice celkem čtyřikrát.³⁶ Avšak po změnách v mezinárodním systému, které s sebou nesl konec studené války, byl proces rozšiřování Aliance mnohem složitějším problémem. Nejenže se o členství hlásily bývalé nepřátelské státy, ale zároveň to byly státy demokraticky se teprve rozvíjející na prahu nezbytných reforem. Situaci neulehčoval ani „staro-nový“ partner na východě Evropy, velké Rusko.

3.1. První kolo rozšiřování aneb Nepřátelé se stávají přáteli

---

³³ Viz *NATO Handbook* (2006), Brussels: Public Diplomacy Division, s. 209-211.

³⁴ Viz Reuters: *The Conflict in Georgia* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.reuters.com/news/globalcoverage/georgiaconflict>>

³⁵ Viz *Natoaktual.cz: Vztahy NATO s Ruskem povolily, ale k normálu mají daleko* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.natoaktual.cz/vztahy-nato-s-ruskem-povolily-ale-k-normalu-maji-daleko-pi4-na_zpravy.asp?c=A081204_101117_na_zpravy_m00>.

³⁶ Nové členské státy Aliance: 1952 – Řecko a Turecko, 1955 – Německá spolková republika, 1982 – Španělsko, 1990 - sjednocení Německa, připojení Německé demokratické republiky; viz *Natoaktual.cz: Členské státy NATO* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/clenskestatynato.htm>.

Byla to právě administrativa amerického prezidenta Billa Clintona, která měla roli „tahouna“ a největšího zastánce prvního rozšíření po konci studené války. Tato myšlenka se podle všeho zrodila v roce 1993 u příležitosti otevření musea holocaustu ve Washingtonu, kde se Clinton setkal s polským prezidentem Lechem Wałęsą a českým prezidentem Václavem Havlem.³⁷ Amerického prezidenta však čekala obtížná „bitva“ nejen na domácím poli (Senát), ale také v rámci členských států Aliance. Během summitu NATO v Bruselu roku 1994 bylo potvrzeno, že Aliance je otevřená pro členství dalším státům, které sdílejí stejné zásady a jsou ochotné přispívat k společné bezpečnosti. Pouhý rok na to zveřejnila Aliance dokument s názvem Studie NATO o rozšíření, který uváděl faktory důležité při hodnocení kandidátů z hlediska schopnosti naplnit požadavky na získání plného členství.³⁸ Až do roku 1997 pak následují intenzivní dialogy mezi Aliancí a zástupci jedenácti partnerských států. Mezi členskými státy vrcholí debaty ohledně toho, které státy přizvat, a které nikoliv. Celý proces vrcholí 8. července 1997 na zasedání vedoucích představitelů Aliance v Madridu, kdy jsou tři země – Polsko, Maďarsko a Česká republika – vyzvány k zahájení jednání o přijetí. Toto rozhodnutí jde ruku v ruce s prohlášením, že Aliance bude nadále otevřená všem dalším uchazečům o členství. Přestože ani jedna z kandidátských zemí plně nenaplnila veškeré požadavky ukládající Studie NATO o rozšíření, staly se všechny tři země v březnu 1999 plnými členy Severoatlantické Aliance.³⁹ Jak jsem uvedla již v kapitolách výše, Rusko bylo odpůrcem zvětšování území NATO, avšak tomuto procesu nedokázalo nijak zabránit. Navíc z procesu rozšíření vyšly najevo určité skutečnosti, které poukazyvaly na to, že tento krok není nepřátelsky namířený proti Rusku. Po celou dobu jednání se státy usilujícími o členství vedly především Spojené státy paralelní rozhovory s ruskou stranou. Výběr států také nepotvrzoval jakési strategické úmysly ohrozit Rusko – právě naopak. Přijetí Maďarska bez Slovenska bylo považováno za chybu z geopolitického hlediska, jelikož tak Maďarsko zůstalo bez přímého spojení s Aliancí. To by v případě ohrožení způsobilo nemalé, především logistické problémy a velmi oslabilo celkovou akceschopnost Aliance. Výběr zemí byl zaměřen především na politická kritéria, společně sdílené hodnoty a normy, což potvrzuje také fakt, že ani jedna ze tří zemí nesplňovala vojenské standardy v době svého vstupu.⁴⁰ V neposlední řadě Aliance prokázala ochotu jednat s Ruskem a posílit vzájemnou důvěru

---

³⁷ Viz Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, s. 235.

³⁸ O tomto dokumentu blíže kapitola 4. této práce.

³⁹ Viz *Příručka NATO* (2001), Brussels: NATO Office of Information and Press, s. 62.

⁴⁰ Viz Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MÚ, s. 38.

přijetím již výše zmíněného Ustavujícího aktu a položit tak vztahy na nový kvalitativní základ.

3.2. Druhé kolo rozšíření aneb Co nám ještě projde

Přelomem mezi prvním a druhým kolem rozšiřování se dá považovat Washingtonský summit v dubnu 1999. Byl to první summit pro tři nové členy Aliance, která opět zopakovala, že dveře NATO zůstávají stále otevřené pro nové uchazeče o členství. Zároveň byl přijat a spuštěn Akční plán členství, který měl uchazečům poskytovat poradenství, asistenci a praktickou podporu v jejich přípravě na členství. Tento plán však hned v úvodu upozorňuje, že se nejedná o celkový soupis požadavků, které mají být splněny a rozhodnutí o zahájení jednání o členství bude založeno na rozhodnutí členských států a to případ od případu.⁴¹ K Studii NATO o rozšíření tak přibyl další nástroj, jak připravit a prověřit uchazeče o budoucí členství. K tomuto programu se do roku 2001 připojilo deset zemí z nichž se sedmi bylo z rozhodnutí na summitu v Praze v roce 2002 zahájeno jednání o přistoupení. Těmito zeměmi byly Bulharsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.⁴² Největší potíže se očekávaly především s přijetím tří pobaltských států, na které si Rusko činilo nárok z hlediska sféry mocenského vlivu. Již v roce 1996 zaslal ruský prezident Boris Jelcin dopis Billu Clintonovi, kde výhrůžnou rétorikou upozorňoval na pobaltské státy, především na teritoriální neshody s Estonskem a obviňoval Litvu z masivního porušování lidských práv.⁴³ Ještě na podzim daného roku „odpověděl“ Bill Clinton na tento dopis vytvořením Akčního plánu pro baltickou oblast, který měl napomoci pobaltským zemím s integrací do západních struktur. Na něj pak navázala v roce 1998 Baltická Charta partnerství mezi Spojenými státy a Estonskem, Litvou a Lotyšskem, kde se uvádělo, že tyto státy mají nezczizitelné právo samy si vybrat druh zajištění své bezpečnosti.⁴⁴ Je důležité si uvědomit, že tyto státy jsou jedinečné nejen faktem, že jejich přijetím získá Aliance část hranice přímo s Ruskem, ale zároveň se jedná o stát s velkými ruskými mluvícími menšinami. Přestože Rusko vyhrožovalo téměř po celou dobu jednání Aliance s pobaltskými státy, tak se u něj objevily také slabé náznaky

---

⁴¹ Viz NATO.int: *Membership Action Plan (MAP)* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm>>.

⁴² Viz *NATO Handbook* (2006), Brussels: Public Diplomacy Division, s. 189.

⁴³ Viz Bilinsky, Yaroslav (1999): *Endgame in NATO's Enlargement: The Baltic States and Ukraine*, Westport: Praeger, s. 12.

⁴⁴ Viz Meyer, Kent (2000/2001): *US Support for Baltic Membership in NATO: What Ends, What Risks?*, Parameters, Winter, s. 67-82 [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/00winter/meyer.htm>>.

konstruktivnějšího přístupu spolupráce v této oblasti.⁴⁵ Stejně jako v prvním kole rozšíření, protesty Ruska nezabránilo rozšíření a v roce 2004 se Aliance rozrostla o sedm nových členů. Z tohoto úhlu pohledu se může zdát, že Rusko přistoupilo na rozšiřování, aniž by byla tato „ztráta“ něčím vyvážena. Aliance se však i v tomto případě snažila velmi těžce vyjednávat s Ruskem, k čemuž bezpochyby napomohl také nový nástroj v podobě vytvořené Rady NATO-Rusko a především znovu potvrzený závazek Aliance ohledně jistých vojenských omezení týkajících se rozmístování jednotek v nových členských státech.⁴⁶

4. Studie o rozšíření NATO

Počáteční kroky na cestě k rozšíření NATO se objevily v prosinci roku 1994, kdy ministři zahraničních věcí členských států Aliance iniciovaly zpracování „*interní studie o rozšíření*“⁴⁷. O necelý rok později v září 1995 již panoval mezi členskými státy takový konsenzus ohledně rozšíření, že byla tato Studie uvolněna pro publikaci a prezentována partnerským zemím. Samotná studie není příliš rozsáhlým dokumentem, avšak její výjimečnost tkví v tom, že je to poprvé v dějinách Aliance, kdy byly zformulovány a uveřejněny alespoň základní požadavky na země usilující o členství. Jedná se o kritéria, na kterých se shodly všechny členské státy, a tudíž částečně omezily možnost prosazování individuálních zájmů jednotlivých zemí při výběru kandidátů, se kterými budou zahájena přístupová jednání. Studii tvoří celkem 82 článků, které jsou rozděleny do šesti obecnějších kapitol. První kapitola pojednává obecně o účelech a principech procesu rozšiřování. Jsou zde shrnuty důvody, které vedou Alianci k takovému kroku, a také se zdůrazňuje článek 10 zakládající Washingtonské smlouvy z roku 1949, kde se hovoří o možnosti přijetí nových členů.⁴⁸ Pro veškeré uchazeče a také pro samotnou Alianci je nejdůležitější částí této kapitoly článek 7, kde se uvádí:

„Rozhodovat o rozšíření bude NATO samo. Rozšiřování se bude provádět postupným, rozvážným a průhledným procesem, který bude zahrnovat dialog se všemi zainteresovanými stranami. Neexistuje žádný stanovený nebo strnulý seznam kritérií pro zvaní nových států,

⁴⁵ Viz Huldt, Bo (1999): *The Enlargement and the Baltic States*, In.: Bebler, Anton A.(Ed.)(1999): *The Challenge of NATO Enlargement*, Westport: Praeger, s. 169-170.

⁴⁶ Viz Zagorski, Andrei V (2004): *Russia's Interest in the Context of the Twin-Enlargement*, In.: Giessmann, Hans J. (2004): *Security handbook 2004: the twin enlargement of NATO and EU*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, s. 55.

⁴⁷ Viz Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, s. 237.

⁴⁸ Viz NATO.int: *Severoatlantická smlouva* [online], ověřeno k 15.12. 2008
<<http://www.nato.int/docu/other/cz/treaty-cz.htm>>.

*aby se připojily k Alianci. O rozšiřování se bude rozhodovat případ od případu a některé státy mohou získat členství před jinými.*⁴⁹

Naplnění veškerých kritérií ukládajících Studii o rozšíření NATO tedy neznamená automatické získání členství. Na samotném konci tohoto článku se také uvádí, že žádná země mimo Alianci „*by neměla mít*“ v tomto procesu právo veta nebo právo dozoru nad procesem a rozhodnutími.⁵⁰ Zde se nabízí otázka, do jaké míry uplatňuje Aliance tento článek z hlediska vztahů s Ruskem a jeho negativního postoje k rozšiřování. Druhá kapitola zasazuje cíle Aliance do širšího rámce evropské bezpečnostní architektury. Zdůrazňuje nutnost vzájemné spolupráce s dalšími organizacemi, jako jsou OBSE, Evropská unie a Západoevropská unie, pro efektivnější a rychlejší rozšíření stability a bezpečnosti celé euroatlantické oblasti. Z hlediska této práce je důležité si povšimnout, že se již zde explicitně zmiňují vzájemné vztahy s Ukrajinou, se kterou hodlá Aliance nadále rozvíjet zvýšenou kooperaci v rámci programu PfP. Třetí kapitola se zaměřuje na vnitřní aktivity Aliance a to především na NACC a PfP. Jde především o jejich roli v procesu přípravy zemí na členství a také jejich roli jakéhosi „zkušebního“ místa, kde Aliance může sledovat schopnost jednotlivých států zapojit se do aktivit NATO. Následující, čtvrtá kapitola pojednává o vojenských a obranných aspektech a především na schopnosti Aliance udržet si vojenskou důvěryhodnost i po rozšíření o nové státy. Zabývá se principem kolektivní obrany, strukturou velení, výcvikem konvenčních sil, také jadernými silami, zpravodajskou činností a v neposlední řadě také finanční stránkou této problematiky. Předposlední kapitola je pro státy usilující o členství nejdůležitější. Kromě důsledků získání členství jsou zde uvedeny také práva a povinnosti a především požadavky ze strany Aliance pro zahájení přístupových jednání. Závěrečná šestá kapitola ošetřuje strukturu procesu rozšiřování a uvádí seznam jednotlivých po sobě jdoucích kroků potřebných k formálnímu a později také faktickému připojení země.⁵¹ Studie o rozšíření NATO obsahuje ve svých člancích několik kritérií a požadavků na nové státy, z nichž se dá vyvodit pět nejdůležitějších oblastí:

- stabilní demokratický politický systém, zahrnující svobodné a spravedlivé volby a vládu práva, který bude schopný naplňovat společně sdílené hodnoty Aliance,
- zajištění demokratické kontroly armády a její civilní řízení,
- podpora a ochota obyvatel pro zapojení do Aliance a hájení společně sdílených hodnot,

⁴⁹ Viz Study on NATO enlargement (1995) Brussels: North Atlantic Council, s. 5-6.

⁵⁰ Viz tamtéž.

⁵¹ Viz tamtéž.

- schopnost vojensky přispívat, spolupracovat se strukturami Aliance a ochota k dosažení interoperability s ostatními členy Aliance,
- vyřešení vnějších neshod se sousedními státy a vnitřního postavení etnických menšin na svém území.

Pokud se na tyto požadavky podíváme blíže, zjistíme, že je zde jasná převaha politických kritérií a důraz na dodržování vzájemné sdílených hodnot než na vojenská kritéria. Aby mohly být státy třeba jen zvažovány na získání členství, musí naplňovat především kritéria politická.⁵² Jak už bylo řečeno výše, samotné naplnění kritérií ještě neznamená jistotu získání členství. Na druhou stranu nesplnění některých požadavků neznamená ani automatické vyřazení uchazeče z procesu získání plného členství. Konečné rozhodnutí leží v rukou všech členských států a jejich jednomyslného rozhodnutí.

Výběr kritérií pro nové státy není jednoduchou záležitostí. Aliance byla konfrontována s názory, že daná kritéria nepokrývají dostatečně veškeré problematické oblasti týkající se připojení zemí střední a východní Evropy. Například doktor Richard L. Russell v oblasti mezinárodních vztahů na Univerzitě ve Virginii a člen Mezinárodního institutu pro strategická studia navrhuje soubor čtyř kritérií. Nové státy musejí být politicky spolehlivé, aby nenarušily implementaci jednotlivých rozhodnutí a politik a neoslabovaly tak celkově Alianci. Zájemci o členství by měli mít nejen vojenský, ale také ekonomický potenciál přispívat do společných zdrojů Aliance. Obě tato kritéria jsou víceméně zmíněna také ve Studii o rozšíření NATO. Russell však přichází se dvěma dalšími. Podle něj by jedním z kritérií měla být také geografická poloha žadatelského státu, která je důležitá ze strategického a také logistického hlediska. Čtvrtým je požadavek, aby výhody přijetí nového státu nebyly převáženy rizikem, které na sebe bude Aliance brát v případě jeho obrany.⁵³ Tato kritéria tíhnou spíše ke geopolitickému a realistickému pojetí mezinárodních vztahů. Jak už bylo zmíněno v kapitolách pojednávajících o posledních dvou kolech rozšiřování, geografická poloha nebyla brána jako kritérium pro vstup (případ Maďarska) a také poslední kritérium by se dalo vyvrátit faktem, že byly přijaty také pobaltské státy.⁵⁴ Na druhou stranu se nedá vyvrátit, že některé členské státy mohou při svém rozhodování o výběru kandidátů brát tato (a i jiná) kritéria v potaz.

⁵² Viz Szayna, Thomas S. (2001): *NATO enlargement 2000-2015: determinants and implications for defense planning and shaping*. Santa Monica: RAND, s. 17.

⁵³ Viz Russell, Richard L. (1997): *The Atlantic Alliance: Balancing Powers in Europe after the Cold War*, In.: Thompson, Kenneth W. (ed.)(1998): *NATO Expansion*. Lanham: University press of America, s. 87.

⁵⁴ Viz kapitoly 3.1. a 3.2. této práce.

Aby mohla Aliance sledovat a měřit pokrok v jednotlivých státech, má k tomu soubor několika nástrojů. Ať už se jedná o různé hodnotící zprávy v rámci PfP či výše zmiňovaný Akční plán členství (MAP). V této oblasti je zajímavá také studie vypracovaná v roce 2001 bulharskou nevládní organizací podporující integraci Bulharska do struktur NATO. Jde o vytvoření jakési metodologie pro výpočet indikátoru připravenosti jednotlivých států pro získání členství. Za použití několika matematických vzorců a souhrnných kritérií rozdělených do konkrétních podkategorií vychází index, který ukazuje na výši připravenosti státu přijmout závazky a povinnosti vyplývající z členství. Tato studie si však nenárokují roli rozhodčího v procesu vybírání kandidátů a zdůrazňuje, že konečné slovo má Aliance a její členské státy.⁵⁵

5. Aplikace kritérií na zájemce o členství

Následující kapitoly budou výsledkem aplikace pěti kritérií vyplývajících ze Studie o rozšíření NATO na pět zájemců o členství. Jedná se o Albánii, Gruzii, Chorvatsko, Makedonii a Ukrajinu.

5.1. Budování stabilního demokratického a politického státu

Od druhé světové války až do roku 1990 vládl v **Albánii** komunistický režim Envera Hoxhy. Po jeho pádu se do čela dostala Demokratická strana vedená Sali Berishem, za jejíž vlády se mocně rozmáhala nejen korupce, ale také organizovaný zločin a objevovaly se také prvky autokratického způsobu vlády. V roce 1997 se Albánie dostala do ekonomické krize, která vyvolala občanské nepokoje a nespokojenost s vládou, v jejímž čele v té době stála Socialistická strana a její předseda Fatos Nano. Politický souboj mezi Demokratickou a Socialistickou stranou se vyznačoval především neschopností ať už jedné či druhé strany přijmout potřebná opatření proti rozsáhlé korupci, blokování jednání v Parlamentu či nezákonné jednání v rámci volebního procesu. Situaci nepomáhalo ani rozdělení země, kdy především severní část Albánie podporující Berishu omezovala tamější státní instituce v provádění svého výkonu a přítomnost Kosovské osvobozené armády situaci nijak neulehčovalo. Jistým náznakem zlepšení byly až parlamentní volby v roce 2005. Přestože dohlížející OBSE nahlásila několik porušení volebního procesu, byly volby uznány jako platné. Jednalo se o první politickou změnu bez přítomnosti většího násilí od pádu

---

⁵⁵ Viz *NATO Membership Readiness Indicator: Methodology for Assessment of the Readiness of Candidate Countries to Join NATO* (2001), Sofia: The Atlantic Club of Bulgaria.

komunistického režimu.⁵⁶ Velkým krokem směrem k demokratizaci země bylo také započetí jednání o Stabilizační a asociační dohodě mezi Albánií a Evropskou unií v roce 2003, což je považováno za jakýsi první krok k získání členství. V roce 2006 byly ukončeny rozhovory o této dohodě a Albánie byla pochválena za svou regionální politiku, která má napomoci stabilizaci situace v oblasti Kosova.⁵⁷ Přes všechny tyto nesporné úspěchy se Albánie musí vypořádat se stále rozsáhlou korupcí ve státních složkách, boji proti organizovanému zločinu a nedostatkům v dodržování lidských práv.

V roce 1991 vyhláší **Gruzie** nezávislost na Sovětském svazu. Avšak již rok před tímto vyhlášením dochází ke konfliktu mezi gruzínskou vládou a regionem Jižní Osetie, která vyhláší nezávislost a chce se spojit s ruskou Severní Osetií. Nakonec je však dohodnut klid zbraní, ale statut Jižní Osetie zůstává nedořešen. V roce 1992 je svrhnut prezident Zviad Gamsachurdia a na jeho místo nastupuje bývalý sovětský ministr zahraničí Eduard Ševarnadze. Pouhý rok na to dochází k zesílení konfliktů v Abcházii a vzestup zastánců bývalého prezidenta. Ševarnadze se obrací na Rusko, které posílá na území Gruzie svoje jednotky a v roce 1994 je v Moskvě podepsána mezi oběma stranami dohoda. Až do roku 2003 je u moci Gruzínská občanská strana sympatizující s Ševarnadzem. Právě v daném roce 2003 proběhly parlamentní volby, které vyvolaly vlnu nepokojů a pouličních protestů. Pozorovatelé voleb z OBSE poukázaly na několik velmi závažných porušení a také gruzínští občané projeví svou nespokojenost s výsledky voleb. V listopadu 2003 tak dochází k tzv. „růžové revoluci“ a prezident Ševarnadze rezignuje.⁵⁸ Nejvyšší soud v Gruzii zrušil výsledky voleb a na začátku roku 2004 je novým prezidentem zvolen Michail Saakašvili a v parlamentních volbách vyhrává strana, jíž byl předsedou – Národní strana. Tři roky poté dochází k dalšímu zvratu. Opozice vedená Iraklim Okruašvilim obvinila prezidenta Saakašviliho z toho, že se zbavuje svých politických oponentů nepřiměřeným způsobem. Navíc snaha Saakašviliho reintegrovat Jižní Osetii a Abcházii k území Gruzie vyvolávají vnitřní nepokoje. V říjnu a listopadu 2007 tak dochází k dalším demonstracím, které vyústily až k vyhlášení výjimečného stavu.⁵⁹ Prezident Saakašvili pod tlakem jak domácí tak mezinárodní kritiky rezignuje, avšak ve volbách v lednu 2008 je znovu zvolen a staví se do

⁵⁶ Viz Freedomhouse: *Country Report – Albania* (2008) [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7337>>.

⁵⁷ Viz EurActiv: *Albánie ukončila jednání o Stabilizační a asociační dohodě* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/albnie-ukonila-jednn-o-stabilizan-a-asocian-dohod>>.

⁵⁸ Dne 23. listopadu 2003; viz Embassy of the U.S. in Georgia: *President Shevardnadze Resignation* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://georgian.georgia.usembassy.gov/releases/2003/release23112003.html>>.

⁵⁹ Viz Freedomhouse: *Country Report – Georgia* (2008) [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7398>>.

čela.⁶⁰ Přestože nevyřešené regionální spory s Abcházií a jižní Osetií jsou jedním z největších problémů Gruzie, kritika se na ni snáší také kvůli rozšířené korupci, především u vládních činitelů a v soudnictví.

V porovnání se dvěma výše zmíněnými zeměmi je na tom **Chorvatsko** v budování demokratického a politického systému o poznání lépe. Ještě před samotným prohlášením nezávislosti na Svazové republice Jugoslávie v roce 1991, proběhly v roce 1990 volby, které usadily do čela nového prezidenta Franjo Tuđmana a jím vedenou chorvatskou demokratickou stranu HDZ.⁶¹ Od tohoto roku však začínají konflikty mezi vládou a chorvatskými Srby. Zlomovým se stává rok 1995, kdy vrcholí konflikt mezi chorvatskou vládou a regionem Krajina, která je obývaná převážně srbskými obyvateli. Pomocí vojenských sil jsou chorvatští Srbové vyhnáni z tohoto území a mnoho z nich přechá přes hranice. Chorvatsko se později zodpovídá za válečné zločiny způsobené v průběhu těchto konfliktů u Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY).⁶² Tuđman v roce 1999 umírá a na jeho místo je zvolen Stjepan Mesić. Za období obnovy a obrácení se Chorvatska na cestu demokratického státu se dá považovat nástup premiéra Ivo Sanadera v roce 2003 a jeho proevropsky orientovanou zahraniční politiku. Snaha Sanadera získat členství v Evropské unii, a později také v NATO, odstartovalo několik důležitých reforem a aktivit. Ať už šlo o zlepšení práv menšin, pomoc při návratu uprchlíků či silnější spolupráce s ICTY v dopadení stíhaných osob. Zatím poslední volby v roce 2007, v nichž vyhrála HDZ, byly podle pozorovatelů OBSE svobodné, spravedlivé a transparentní.⁶³

V souvislosti s rozpadem Jugoslávie vyhlásila v roce 1991 Republika **Makedonie** nezávislost. Kvůli protestům ze strany Řecka proti tomuto názvu byla Makedonie mezinárodně uznána až v roce 1993 a to pod kompromisním názvem Bývalá jugoslávská republika Makedonie.⁶⁴ Dodnes nejsou spory ohledně oficiálního názvu vyřešeny. Největším vnitropolitickým problémem jsou však spory mezi makedonskou většinou a albánskou menšinou. V letech 2000-2001 došlo až k ozbrojenému povstání albánské menšiny, která požadovala, aby byl albánský jazyk zařazen mezi oficiální jazyky země a také aby se zvýšil

---

⁶⁰ Viz Nichol, Jim (2008): *Georgia's January 2008 Presidential Election: Outcome and Implications*, CRS Report for Congress, Federation of American Scientists [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22794.pdf>>.

⁶¹ Viz Hrvatska Demokratska Zajednica [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.hdz.hr/>>.

⁶² Založen v roce 1993; viz International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia - ICTY [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <www.un.org/icty/>.

⁶³ Viz Freedomhouse: *Country Report – Croatia (2008)* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7377>>.

⁶⁴ Viz kapitola 5.5. této práce.

počet Albánců ve státní správě. Po týdnech rozhovorů a vyjednáváních došlo v červenci 2001 k podepsání rámcové mírové dohody v městě Ohrid.⁶⁵ Přestože to vypadalo, že se situace částečně uklidnila, po volbách v roce 2006 došlo k dalším nepokojům, především kvůli neklidné vnitropolitické situaci. Vítězem se stalo uskupení Vnitřní makedonská revoluční organizace - Demokratická strana makedonské národní jednoty (VMRO-DPMNE) premiéra Nikoly Gruevského.⁶⁶ Nespokojenost s výsledkem voleb byl především v řadách stoupenců strany etnických Albánců vedených Ali Ahmetim, jehož strana bojkotovala parlamentní jednání a především přijímání klíčových legislativ potřebných k zahájení jednání o vstupu do Evropské unie či boje proti korupci. I přesto však dokázala Makedonie získat od Evropské unie v roce 2005 kandidátský status.⁶⁷ Velkým pokrokem v oblasti ošetření postavení menšin, především té albánské, byla změna Ústavy v roce 2006, kdy byla odstraněna část označující Makedonii jako „země makedonského lidu“ a albánský jazyk byl uznán jako oficiální v obcích, kde Albánci tvořili alespoň 20% populace.⁶⁸ V červnu 2008 proběhly předčasné parlamentní volby, ve kterých vládní strana VMRO-DPMNE vyhrála a potvrdila tak svoji silnou pozici. Během voleb však docházelo k násilnostem, zastrašování a pokusy zfalšovat výsledky voleb, což se dá považovat za znepokojivou zprávu.⁶⁹

V roce rozpadu Sovětského svazu vyhlásila **Ukrajina** v roce 1991 svou nezávislost a prezidentem se stal Leonid Kravčuk. V této pozici vydržel pouze tři roky, když po volbách na jeho místo nastoupil v roce 1994 Leonid Kučma a v Parlamentu získala převahu komunistická většina. Toto období nebylo pro Ukrajinu nijak jednoduché, jelikož docházelo k častému porušování politických i občanských práv a korupce byla v té době na velmi vysoké úrovni. První náznaky demokratizace ukrajinské politiky se objevily v parlamentních volbách v roce 2002, kdy zde byly patrné první volební úspěchy demokratické opozice od dob vyhlášení nezávislosti. Touto opozicí byla reformační strana Naše Ukrajina vedená Viktorom Juščenkem. V roce 2004 stála Ukrajina před volbou nového prezidenta, který měl v úřadu vystřídat Kučmu. Dvěma hlavními kandidáty byli právě Juščenko a Viktor Janukovyč, který

---

⁶⁵ Viz Ruzin, Nano (2003) *Makedonie před branami NATO*, NATO Review, Léto 2003 [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue2/czech/special.html>>.

⁶⁶ Viz Vnatrešna makedonska revolucionerna organizacija - Demokratska partija za makedonsko nacionalno edinstvo - VMRO-DPMNE [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <www.vmro-dpmne.org.mk/>.

⁶⁷ Viz Euroskop: *Makedonie získala od EU kandidátský status* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.euroskop.cz/38/3963/clanek/makedonie-ziskala-od-eu-kandidatsky-status/>>.

⁶⁸ Viz Freedomhouse: *Country Report – Macedonia (2008)* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7437>>.

⁶⁹ Viz Wirmitzer, Jan (2008): *Neklidné volby v Makedonii vyhrála vláda, opozice porážku uznala* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://zpravy.idnes.cz/neklidne-volby-v-makedonii-vyhrala-vlada-opozice-porazku-uznala-px0-/zahranicni.asp?c=A080602_073432_zahranicni_jw>.

se těšil podpoře přívrženců bývalého prezidenta. V druhém kole voleb nakonec zvítězil Janukovyč, avšak průběh voleb a nesrovnalosti v celém procesu vyvolaly silnou kritiku jak z domácí strany, tak z mezinárodního společenství, které považovalo výsledek voleb za nelegitimní. Tato situace spustila tzv. „oranžovou revoluci“ vedenou hlavně Juščenkem, která vyhnala do ulic miliony protestujících Ukrajinců. Nejvyšší soud nakonec prohlásil volby za neplatné a vyhlásil zopakování hlasování v druhém kole.⁷⁰ V tom zvítězil Viktor Juščenko, který se tak stal prezidentem a do čela vlády se postavila Julia Tymošenko, jeho spojenec v „oranžové revoluci“. Přestože nová vláda vypadala pro Ukrajinu velmi slibně, nedokázala se účinně vyrovnat s korupcí, ekonomickou slabostí státu a nereformovaných státních institucích. Ani parlamentní volby 2006 nepřinesly potřebné vyřešení situace. Na post premiéra se dostal již výše zmiňovaný Janukovyč, a tím započaly konflikty mezi prezidentem a premiérem, které byly téměř na denním pořádku. Hlavní problém je v tom, že ukrajinská ústava dostatečně neošetřuje rozdělení pravomocí prezidenta a premiéra, čemuž nepomohly ani narychlo přijaté reformy během prezidentských voleb.⁷¹ Při každém pokusu omezit pravomoci prezidenta, se Juščenko uchýlil ke kroku rozpustit Parlament a vyhlásit nové volby. Z takto vyvolaných voleb vzešla v roce 2007 „staro-nová“ premiérka Tymošenko. Na podzim tohoto roku (2008) však vláda přijala další kroky k omezení pravomocí prezidenta a prezident Juščenko na to 8. října odpověděl opětovným rozpuštěním parlamentu. Nové volby měly proběhnout již v prosinci, avšak kvůli ekonomické krizi na Ukrajině byl tento termín posunut až na nový rok.⁷²

5.2. Civilní řízení a demokratická kontrola ozbrojených sil

Toto kritérium patří mezi jedno z nejdůležitějších. Jde fakticky o to, že armáda státu musí být plně podřízena civilním politickým elitám a má tak eliminovat možnost vojenského převratu. Vyloučen by měl být také vliv vojenských složek na utváření politiky. Z tohoto hlediska má před sebou **Albánie** ještě dalekou cestu. Přestože se snaží a postupuje v potřebných reformách kupředu, stále se objevují náznaky nenaplnění tohoto kritéria. Silná militarizace a vliv vojenských složek má dlouhou historii především v severní části země, kde – jak už bylo zmíněné v předchozí kapitole – ozbrojené síly znemožňovaly vládním

⁷⁰ Viz BBCCzech.com: *Výsledky ukrajinských voleb 'jsou neplatné'* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2004/12/041203_ukraine_1800.shtml>.

⁷¹ Viz Freedomhouse: *Country Report - Ukraine (2008)* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7512>>.

⁷² Viz ČT24: *Juščenko: Volby na Ukrajině letos nebudou* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.ct24.cz/svet/35525-juscenko-volby-na-ukrajine-letos-nebudou/>>.

úředníkům ve výkonu své moci. Aliance poskytuje Albánii pomoc v reformě této oblasti v rámci Partnerského akčního plánu pro budování obranných institucí, přijatého na summitu v Istanbulu v roce 2004. Tento plán podporuje snahy zemí tím, že podporuje soudní dohled na jednotlivými složkami, nabízí vhodné uspořádání struktur velení a poskytuje v této oblasti také širší konzultace.⁷³ Jisté znepokojení však přinesl nedávný výbuch muničního skladiště v albánské vesnici Gerdec, při němž zemřelo 26 lidí, kolem 300 jich bylo zraněno, bylo poškozeno na 4,134 budov.⁷⁴ Po tomto incidentu rezignoval albánský ministr obrany Fatmir Mediu. Více znepokojující bylo však náhlé úmrtí klíčového svědka, který již předtím poukazoval na rozsah korupce v tomto odvětví.⁷⁵ To vyvolalo pochybnosti nejen v kompetenci vlády a ministerstva obrany, ale především nezávislého soudního systému.

Z tohoto hlediska nepatří **Gruzie** mezi úplně problémové země, avšak i zde se dají najít oblasti, které potřebují právně ošetřit či reformovat. Gruzínská ústava z roku 1995 obsahuje několik záchytných bodů, které tvoří vcelku dobrou základnu pro demokratickou kontrolu ozbrojených složek. Zejména článek 3.1 určující oblasti spadající pod nejvyšší státní orgány, kde se uvádí také obrana, bezpečnost, vojenské síly, vojenský průmysl a obchod se zbraněmi, vyhlášení války a míru, ustanovení a uvádění vojenského práva. Za ochranu proti vojenskému převratu je článek 5.3, který stanovuje, že nikdo nemá právo zmocnit se či násilím zabrat moc vlády. Hned následující část, článek 5.4 pak rozděluje moc na výkonnou, legislativní a soudní. Dále pak článek 73.1 ustanovuje prezidenta nejvyšším velitelem ozbrojených složek, avšak vyhlášení vojenského práva a další musí být schváleny parlamentem. V neposlední řadě článek 100 vymezuje využití armády, které podléhá schválení parlamentem.⁷⁶ Gruzínská ústava tedy dostatečně ošetřuje civilní kontrolu nad ozbrojenými silami, otázkou však zůstává, do jaké míry je schopný soudní systém tato ustanovení implementovat. Gruzie taktéž zvýšila počet civilního personálu na ministerstvu

---

⁷³ Viz NATO.int: *NATO's relations with Albania* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.nato.int/issues/nato_albania/practice.html>

⁷⁴ Viz Assessment and recommendations following the Gerdec Explosions Albania 20 March – 3 April 2008 United Nations Disaster Assessment & Coordination (UNDAC) [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.unep.org/greenstar/publications/Report%20Ammunition%20Blast,%20Albania,%202008%5B2%5D.pdf>>.

⁷⁵ Viz Kulish, Nicholas (2008): *Speculation Surrounds Case of Albanian Whistle-Blower's Death*, The New York Times [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.nytimes.com/2008/10/08/world/europe/08albania.html?_r=1&partner=rssnyt&emc=rss>.

⁷⁶ Viz Ministry of Foreign Affairs of Georgia: *The Constitution of Georgia* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.mfa.gov.ge/files/37_57_318646_constituitont.pdf>.

obranu a ustanovila při parlamentu Obrannou a bezpečnostní komisy, která má za úkol monitorování obranných aktivit.⁷⁷

Z hlediska civilního řízení a demokratické kontroly ozbrojených sil není **Chorvatsko** považováno za velmi problematickou zemi. To však neznamená, že je Chorvatsko u konce s reformami v této oblasti. Podařilo se mu vytvořit a upevnit legislativní a ústavní rámec, poskytující právní vymezení rozdělení moci mezi zvolené politiky, jmenované státní zaměstnance a armádu. Problémem však zůstává nevyvážený poměr pravomocí mezi prezidentem a parlamentem, kdy je potřeba posílit roli právě parlamentu ve vojenských záležitostech a naopak omezit některé pravomoci prezidenta v této oblasti. Pro Chorvatsko je také důležité vypořádat se s nedostatkem civilních expertů na poli obrany a vojenských záležitostí. V neposlední řadě musí chorvatští politici usilovat o co možná největší transparentnost v procesu plánování obrany a především vytváření rozpočtu pro tento sektor.⁷⁸

V rámci svého plánu na reformu ozbrojených složek, pamatovala **Makedonie** také na potřebu ošetření vzájemných vztahů civilních a vojenských složek. Pro tento proces vybrala tři hlavní body – transparentnost, odpovědnost a civilní kontrola. Sama Makedonie si je vědoma, že v této oblasti postrádá jakoukoliv kontinuitu či tradici kultury transparentnosti v bezpečnostním sektoru, případně aktivní účast nestátních aktérů, akademického sektoru či obchodu. Potřebnými nástroji k dosažení kýženého stavu jsou hlavně legislativa, vzdělání v oboru a informační technologie. Makedonie si klade za cíl také důkladné rozdělení pravomocí pro vytváření a také implementaci potřebných politických rozhodnutí, které mají být v duchu transparentnosti zveřejněny. Důraz klade především na rozpočtové řízení a vymezení role prezidenta a parlamentu v rozhodovacích procesech.⁷⁹ Makedonie již pokročila ve svých reformách velmi dopředu, avšak stále je potřeba vylepšit oblasti týkající se zastoupení etnických menšin v civilních a vojenských obranných strukturách, soudní a policejní reforma.⁸⁰

V případě **Ukrajiny** a jejího systému civilní kontroly nad ozbrojenými složkami je potřeba ještě mnoha reforem. Ukrajinské ozbrojené složky byly formovány velmi těsně se

---

⁷⁷ Viz NATO.int: *NATO-Georgia Relations* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 < <http://www.nato.int/issues/nato-georgia/index.html> >.

⁷⁸ Viz Gareljčić, Zlatko (2000): *Challenges of Democratic Control of the Croatian Armed Forces in the Light of the Parliamentary and Presidential General Elections of 2000*, Cottey, E.; Edmunds, E.; Forster, A. (2000): *Civil-Military Relations and Defence Planning: Challenges for Central and Eastern Europe in the New Era* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 < <http://www.one-europe.ac.uk/pdf/w9cottey.pdf> >.

⁷⁹ Viz Ministry of Defence, Republic of Macedonia: *The Armed Forces of the Republic of Macedonia and its reforms*, [online], ověřeno k 15. 12. 2008 < <http://www.morm.gov.mk/Assets/Forum/forum%204ang.pdf> >.

⁸⁰ Viz NATO.int: *NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 < http://www.nato.int/issues/nato_fyrom/practice.html >.

sovětskými složkami, a toto jakési „dědictví“ je na nich dodnes patrné. Velký vliv na utváření vztahů civilního a vojenského sektoru mají především ekonomická situace země, Rusko a s formulovaným zájmem o členství také západní státy. Je potřebné, aby Ukrajina vytvořila především institucionální rámec a mechanismy, které by položily základ pro další reformy. To se týká především přesné vymezení výkonné moci a role parlamentu vůči ní. Stejně jako i u výše zmíněných zemí, je důležitá transparentnost a kontrola nad procesem vytváření rozpočtu pro oblast obrany. Největším problémem je však role jiných vojenských uskupení, jako například jednotky ministerstva obrany, které mají často mnohem větší vliv na vytváření politiky než samotná armáda země.⁸¹ Aliance s Ukrajinou spolupracuje v naplnění požadavků tohoto kritéria a v potřebných reformách vojenských složek nejužejí ze všech pěti států. Pro celkový proces demokratizace země je nezbytné, aby Ukrajina v těchto reformách i nadále pokračovala a přijímala další nezbytná opatření.

5.3. Podpora obyvatel pro začlenění do Aliance

Veřejné mínění a podpora obyvatel jednotlivých zemí je také důležitým aspektem v procesu hodnocení žadatelských států. Z tohoto hlediska je **Albánie** mezi kandidátskými státy na prvním místě. Její podpora pro vstup do Aliance je velmi vysoká a pohybuje se až kolem 96%.⁸² Kromě toho existuje na albánském politickém spektru všeobecná shoda na podpoře spolupráce a vstupu do Severoatlantické aliance, která jde napříč všemi relevantními stranami. Tato obrovská podpora Aliance se také odráží v přístupu k vzájemným vztahům mezi Albánií a Spojenými státy. Velmi zajímavou se ukázala anketa, která se ptala na to, zda státy souhlasí či nesouhlasí s vojenskými akcemi Spojených států v Afghánistánu a zda by se jejich země měla k těmto aktivitám připojit. Největší podporu projevila právě Albánie svými 84% podporující aktivity Spojených států v Afghánistánu. Pro to, aby se Albánie připojila do těchto aktivit také vojensky, se vyjádřilo 54%.⁸³

Z hlediska veřejného mínění na Severoatlantickou alianci se **Gruzie** řadí mezi ty státy, jejichž občané podporují vstup do Aliance a spoléhají se na ochranu ze strany západních států. Získání plného členství v Alianci vidí především jako obranu před Ruskem. Výsledky anket veřejného mínění trvale ukazují jistou nespokojenost Gruzie s vývojem a jejich postavením

⁸¹ Viz Perepelytsya, Grigorij (2000): *Democratic Control of the Armed Forces: The Experience of Ukraine* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.one-europe.ac.uk/pdf/w9cottey.pdf>>.

⁸² Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for congress [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>.

⁸³ Viz van der Meulen, Jan (2002): *Public opinion on NATO: Consensus and Controversy* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <www.atlcom.nl/site/ap_archief/pdf/AP%202002%20nr.%203/Van%20der%20Meulen.pdf>.

v rámci Společenství nezávislých států. Jejich vnímání „západu“ je mnohem pozitivnější než vztahy s Ruskem na „východě“. Zatímco většina Rusů a Ukrajinců vnímají NATO jako hrozbu, většina Gruzinců bere NATO jako ochranu. V otázce výkonu mezinárodního vedení dává Gruzie přednost vedení Evropské unie před Ruskem, a pokud jde o konkrétní země v rámci Evropy, pak jsou to na prvních dvou místech Velká Británie s 35% podpory a Německo s 32%.⁸⁴

Na rozdíl od občanů Albánie a Gruzie se obyvatelé **Chorvatska** nedají považovat za příliš nadšené zastávce Aliance či jejich aktivit. Právě slabá podpora veřejného mínění je jedním z největších problémů Chorvatska v přístupových jednáních. Přestože se tamní vláda snažila aktivně podporovat informovanost obyvatel o výhodách členství v NATO, ani tak se jí nepodařilo výrazněji pohnout s výsledky anket. Výjimkou byly však případy, kdy se obyvatelé Chorvatska cítili alespoň částečně ohroženi. Například při útocích srbského davu na chorvatskou ambasádu v Bělehradu a následujícího vyhlášení nezávislosti Kosova. Tyto skutečnosti zvýšily podporu chorvatské veřejnosti pro Alianci něco málo přes 60%, avšak průměrná podpora se pohybuje pouze něco málo kolem 50%.⁸⁵ Co se týče chorvatského politického spektra, vládnoucí HDZ silně podporuje vstup Chorvatska do Aliance a ani opoziční sociálně demokratická strana není proti, avšak žádá v této otázce vyhlášení referenda. Tuto možnost však odmítl chorvatský ministr zahraničních věcí Gordan Jandraković, který nepovažuje referendum za nutné, jelikož přehledy veřejného mínění ukazují na podporu Aliance.⁸⁶

V případě **Makedonie** se jedná o velmi podobnou situaci jako v Albánii a Gruzii. Od přistoupení na aktivity v rámci Akčního plánu členství, Makedonie a Aliance velmi těsně spolupracují. Podpora makedonských občanů se pohybuje až kolem 90%.⁸⁷

Poslední je **Ukrajina**. A to nejen v rámci této kapitoly, ale také z hlediska podpory veřejného mínění pro aktivity Severoatlantické Aliance. V několika anketách veřejného mínění jasně vyplývá, že Ukrajina stále upřednostňuje vzájemné vztahy s Ruskem před vztahy se Severoatlantickou aliancí. Na území Ukrajiny lze vyzorovat také jistý trend, kdy regiony nacházející se více na východě a na jihu země se obávají narušení vztahů s Ruskem v případě

---

⁸⁴ Viz GALLUP: *Key Findings From Georgians and Russians* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.gallup.com/poll/110035/Findings.aspx>>.

⁸⁵ Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for congress [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>.

⁸⁶ Viz Javno: *Referendum on NATO Is Not Necessary* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.javno.com/en/croatia/clanak.php?id=135771>>.

⁸⁷ Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*.

vstupu do Aliance. Západní regiony jsou pro-alianční, avšak na jejich území se nachází méně obyvatel než na východě země. Ukrajinci se také obávají, že by jako součást NATO mohli být vtáhnuti do různých konfliktů po celém světě. Jednota nepanuje ani na politickém poli. Zatímco prezident Juščenko je silně pro vstup do Aliance, vládní opozice vedená Stranou regionů a komunistickou stranou je silně proti. Na začátku roku 2008 pak vláda přišla s rozhodnutím, že přijetí potřebné legislativy k vstupu do NATO započne až potom, co bude vyhlášeno referendum ohledně zapojení Ukrajiny do Aliance.⁸⁸ Negativní postoj občanů Ukrajiny pro začlenění je patrné také z ankety, kdy na otázku „Jak byste volili, kdyby se referendum o přistoupení Ukrajiny k NATO konalo následující neděli?“ Odpovědi byly pozorovány v průběhu let 2002 až 2008. Zatímco v červnu 2002 byl stejný počet procent občanů pro (32,2%) i proti (taktéž 32,2%), v srpnu 2008 bylo 52% občanů proti a 22,3% bylo pro začlenění. Poměrně stejný počet lidí by nešlo volit vůbec jak v roce 2002, tak v celém průběhu až do roku 2008 – kolem 13%.⁸⁹ Je zajímavé, že necelá třetina občanů, kteří se vyslovili proti vstupu do Aliance, by s členstvím nemělo problém, pokud by členem bylo také Rusko.⁹⁰ Jasným výsledkem je 43% občanů Ukrajiny, kteří berou NATO jako hrozbu, 15% jako ochranu a celých 30% neberou Alianci ani jako hrozbu ani ochranu.⁹¹

5.4. Ochota vojenské spolupráce a dosažení inetroperability s Aliancí

Společné vztahy mezi Aliancí a **Albánií** mají počátek již v roce 1992, kdy se Albánie připojila k Severoatlantické radě pro spolupráci (NACC), již nahradila o pět let později Euroatlantická rada partnerství. K posílení vzájemných vazeb došlo také v roce 1994, a to účastí Albánie na programu Partnerství pro mír (PfP). Dva roky později se albánské jednotky účastnily peacekeepingových akcí v rámci jednotek SFOR, které působily v Bosně a Hercegovině.⁹² Ty byly v listopadu 2007 nahrazeny operací Althea, vedenou Evropskou unií, a také v této operaci pokračuje albánský příspěvek. V roce 1999 Albánie povolila Alianci založit na svém území velitelské centrum pro logistickou podporu aktivit v rámci jednotek

⁸⁸ Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for congress [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>.

⁸⁹ Viz Razumkov Centre: *How would you vote if the referendum on Ukraine's NATO accession was held the following Sunday? (recurrent, 2002-2008)* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.uceps.org/eng/poll.php?poll_id=46>.

⁹⁰ Viz Razumkov Centre: *If Russia becomes the NATO member, would you support Ukraine's NATO accession?* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.uceps.org/poll.php?poll_id=73>.

⁹¹ Viz GALLUP: *Ukrainians May Oppose President's Pro-western Goals* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.gallup.com/poll/110848/Ukrainians-May-Oppose-Presidents-ProWestern-Goals.aspx>>.

⁹² Viz NATO.int: *Stabilisation Force in Bosnia and Herzegovina* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/sfor/index.htm>>.

KFOR.⁹³ Aliance ocenila také spolupráci z albánské strany v stabilizačních operacích v Makedonii v letech 2001-2003. Zatím posledním příspěvkem v rámci operací vedených NATO je účast albánských jednotek v rámci tureckého a italského kontingentu na Mezinárodních pomocných bezpečnostních silách v Afghánistánu (ISAF), která započala v roce 2003.⁹⁴ V dané operaci poskytuje spolu s Chorvatskem a Makedonií také lékařský tým sloužící pod českým kontingentem. Kromě těchto vojenských akcí Albánie uvolnila také několik jednotek pro společná cvičení v rámci PfP. Jedná se především o pěchotní jednotky, úderný oddíl zahrnující speciální jednotky, jednotky lékařské pomoci, inženýry a vojenskou policii.⁹⁵ Velikost a kvalita albánského vojenského potenciálu se odvíjí od faktu, že se jedná o vcelku malou a chudou zemi. Přestože Albánie dělá velké pokroky ve vojenských a obranných reformách, stále je co zlepšovat. Problémy jsou spojené hlavně s technickým vybavením a zbraněmi, které jsou z většiny mezinárodními příspěvky od partnerů a také chybějící logistické kapacity. Albánie plánuje vojenskou reformu, která má vyústit ve vybudování malé, ale efektivní a dobře vycvičené armády, která by měla čítat kolem 10,000 osob. Nápomocí bude také rozpočet na obranu, který v roce 2007 činil \$208 milionů, což činilo 1,8% celkového HDP země.⁹⁶

Pouhý jeden rok po založení Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC), se připojila v roce 1992 také **Gruzie**, což se považuje za první krok ve vzájemných vztazích s Aliancí. Stejně jako Albánie, tak také Gruzie vstoupila do programu PfP již v roce 1994. V období let 1999-2008 přispívá svými jednotkami na operace KFOR a zároveň přislíbila vymezit část svých kapacit na operace v rámci ISAF. Tak se také stalo a v roce 2004 gruzínské kapacity dohlížejí na prezidentské volby a stávají se součástí volebních bezpečnostních sil. Rok poté podepisuje Gruzie s Aliancí dohodu o průjezdu přes gruzínské území za účelem dopravy zásob pro jednotky působící pod velením NATO do Afghánistánu. V současné době poskytuje Gruzie pro ISAF lékařský personál. Aliance ocenila tuto snahu ze strany Gruzie a v roce 2006 se rozhodla započít Intenzivní dialog s touto zemí, což ji posunulo zase o krok blíže k získání členství.⁹⁷ Na setkání generálního tajemníka NATO Jaap

---

⁹³ Viz NATO.int: *Kosovo Force* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/KFOR/>>.

⁹⁴ Viz NATO.int: *International Security Assistance Force* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/ISAF/index.html>>.

⁹⁵ Viz NATO.int: *NATO's relations with Albania* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.nato.int/issues/nato_albania/practice.html>.

⁹⁶ Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for congress [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>.

⁹⁷ Viz NATO.int: *NATO-Georgia relations* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/issues/nato-georgia/evolution.html>>.

de Hoop Scheffera a gruzínské mise v únoru 2008, předal vedoucí gruzínské mise vzkaz od prezidenta Saakašviliho, kde byla formální žádost, aby byla Gruzie přizvána k účasti na Akčním programu členství (MAP). V rámci dosažení interoperability s aliančními jednotkami prochází Gruzie mnohými reformami zahrnující především vybavení vojenských jednotek vylepšenými či alespoň v západních státech vyráběnými zbraněmi, obrněnými jednotkami, letectvem a elektronickým vybavením. Svůj hlavní příspěvek do aliančních jednotek vidí především v bojovém výcviku jednotek ve vysokohorském prostředí.⁹⁸

První kontakty mezi Aliancí a **Chorvatskem** proběhly již v polovině 90.let, kdy se několik chorvatských diplomatů veřejně vyjádřilo zájem připojit se k programu PfP. V roce 1999 pak poskytlo logistickou podporu jednotkám KFOR, kdy jim povolila využití svého vzdušného prostoru. Formálně byly však vzájemné vztahy navázány až v květnu 2000, kde se Chorvatsko oficiálně připojilo k PfP a Euroatlantické radě partnerství (EAPC). V následujících dvou letech začalo pracovat na splnění požadavků pro vyzvání k jednání o členství v Alianci. Tento proces probíhal především v rámci Individuálního programu partnerství a také Akčního plánu členství, k němuž se připojilo v roce 2002. Chorvatsko tak během své přípravy dostává zpětné ohlasy z Aliance, které tak kontrolují, zda se reformy vyvíjejí správným směrem a především dostatečně rychle. Největší vojenskou účast chorvatských jednotek v rámci operací vedených NATO má na Mezinárodních pomocných bezpečnostních silách v Afghánistánu (ISAF), kde kromě již výše zmíněného společného lékařského týmu s Makedonií a Albánií, se angažuje také v Operačním výcvikovém a styčném týmu, který má za úkol vycvičit budoucí afghánskou armádu.⁹⁹ Navíc v roce 2006 chorvatský parlament schválil navýšení počtu jednotek v rámci ISAF. Chorvatsko se také účastní operací a společných výcviků v rámci programu PfP.¹⁰⁰ Hlavním úkolem Chorvatska v oblasti obrany bude reforma své armády. Původní relativně velká armáda orientovaná především na pozemní jednotky s povinnou vojenskou službou se má přeměnit na menší, profesionální a snadněji rozmístitelnou. S tímto krokem je spojené také rozhodnutí chorvatského parlamentu zrušit povinnou vojenskou službu s platností od ledna 2008.¹⁰¹ Chorvatsko se vzhledem ke svému

---

⁹⁸ Viz Nichol, Jim: *Georgia [Republic] and NATO Enlargement: Issues and Implications*, CRS Report for Congress, U.S. Embassy Vienna [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.usembassy.at/en/download/pdf/nato_georgia.pdf>.

⁹⁹ Viz NATO.int: *Operational Mentor and Liaison Team – OMLT* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.nato.int/issues/afghanistan/factsheets/omlt.html>>.

¹⁰⁰ Viz NATO.int: *NATO's relations with Croatia* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.nato.int/issues/nato_croatia/practice.html>.

¹⁰¹ Viz Southeast European Times: *Croatia to abolish conscription military service sooner* [online], ověřeno

příspěvku do Aliance zaměřuje především na jednotky speciálních operací, odminovací čety, motorizovaný pěchotní oddíl, jednotku obrany proti jaderným, chemickým a biologickým zbraním a jednotku odborných techniků. V plánu je také pořízení dvou helikoptér pro potřeby operací NATO. V konečné fázi reformy plánuje Chorvatsko uvolnit pro mezinárodní operace až 40% veškerých vojenských sil.¹⁰²

Makedonie zahájila vzájemné vztahy s Aliancí v roce 1995 připojením se k programu PfP a při vzniku Euroatlantické rady partnerství v roce 1997 se stala členem i tohoto programu. Klíčovým se pro Makedonii stal rok 1999, kdy se stala klíčovým partnerem v podpoře aktivit Aliance v Kosově, především jednotky rozmístěné na jejím území zabraňovaly dalšímu šíření konfliktu. Dále Makedonie poskytovala na svém území potřebnou logistickou podporu a také pomoc při přívalu uprchlíků z Kosova na její území. V době konfliktů mezi vládou a albánskou menšinou na území Makedonie v roce 2001, NATO pomohlo při snaze dosáhnout mírového jednání, které vyústily v podepsání rámcových dohod v Ohridu. Aliance také dohlížela na pozdější implementaci těchto dohod a zřídila také zvláštní jednotku „Essential Harvest“, jejímž úkolem bylo shromáždění zbraní předaných vzdávajícími se povstalci. Od roku 2003 převzala dohled nad dohodami Evropská unie. Ani po tomto konfliktu nepřestala být Makedonie přispěvatelem do akcí vedených Aliancí. Již v roce 2002 přispěla do akcí ISAF a v roce 2005 se podílela na již výše zmíněném lékařském týmu spolu s Albánií a Chorvatskem. Makedonie vymezila několik jednotek pro potřeby akcí v rámci PfP vedené Aliancí. Jedná se především o středně velký pěší prapor, speciální vysokohorský oddíl, protiteroristický tým, skupina dálkového průzkumu či jednotky vojenské policie.¹⁰³ Také makedonská armáda prošla a stále prochází nezbytnými reformami a modernizací, aby tak bylo dosaženo interoperability s vojenskými složkami Aliance. Cílem je dosažení menší, lehčí a plně profesionální armády. Makedonské ministerstvo obrany přišlo s reformním plánem, který probíhal od roku 2002 do roku 2007. Hlavními body reformy armády mělo být především zrušení povinné vojenské služby, modernizace tanků a letadel, zvýšení poměru profesionálních vojáků k brancům a vylepšení vojenských cvičení. Ve výsledku tak má vzniknout flexibilnější a mobilní armáda, která je schopná rychlého rozmístění v krizových regionech, je dostatečně vybavená s vhodnou logistickou základnou a

---

k 15. 12. 2008

<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2007/10/05/nb-07>.

¹⁰²Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for congress [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>.

¹⁰³ Viz NATO.int: *NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.nato.int/issues/nato_fyrom/practice.html>.

vycvičeným personálem. Makedonie klade také důraz na schopnost armád různých národností cvičit a fungovat společně bez problémů.¹⁰⁴

Ukrajina má vzájemné vztahy s Aliancí velmi pečlivě ošetřeny soustavou dohod, rad a konkrétněji zaměřených plánů reform. Hned po vyhlášení nezávislosti a rozpadu Sovětské svazu, se Ukrajina v roce 1991 připojila k Severoatlantické radě pro spolupráci (NACC). Byla také první zemí ze Společnosti nezávislých států, která se připojila do programu PfP. Také Ukrajina rozmístila své vojáky v rámci peacekeepingové mise v Bosně a Hercegovině, a to v roce 1999. Průlomovým se stal summit NATO v Madridu v roce 1997, kde došlo k podepsání Charty o zvláštním partnerství s Ukrajinou, které zakládalo Komisy NATO-Ukrajina (NUC) a zdůraznila potřebu existence nezávislé, stabilní a demokratické země. Její funkcí je řízení společných aktivit a poskytování fóra pro konzultace mezi Aliancí a Ukrajinou v otázkách bezpečnosti a vzájemných zájmů. V květnu 2000 ratifikoval ukrajinský parlament Dohodu o mírovém statutu ozbrojených sil a jejího dodatečného protokolu, což zvýšilo roli Ukrajiny v rámci PfP a umožnilo využívání dalšího potenciálu, například výcvikového střediska v Javorovu.¹⁰⁵ K dalšímu prohloubení vztahů došlo v roce 2002 při příležitosti setkání ministrů zahraničních věcí v rámci Komise NATO-Ukrajina v Praze, kdy byl přijat Akční plán NATO-Ukrajina. Tento plán se zabývá širokým spektrem oblastí – operacemi na podporu míru a bezpečnosti, reformou obranných složek, vzájemnou vojenskou spoluprací, vyzbrojováním, civilním nouzovým plánováním, vědou a životním prostředím. Na jednom z dalších zasedání NUC v dubnu 2005 ve Vilniusu byl s Ukrajinou zahájen Intenzivní dialog, který zahrnuje specifické otázky a problémy související s budoucím členstvím.¹⁰⁶ Od jara 2007 byla Ukrajina jedinou partnerskou zemí, která se účastnila operací v Bosně a Hercegovině, v Kosovu, Afghánistánu a také výcvikové mise NATO v Iráku. Hlavním problémem v oblasti reformy ozbrojených sil je zmenšit obrovské armády a odstranění hromady zásob protipěchotních min, munice, pěchotních a lehkých zbraní. Na dvanáctiletý plán pokrývající tento úkol vymezila Aliance finanční prostředky v plánované výši €25 milionů v rámci nadace fondu PfP.¹⁰⁷ Zatím posledním krokem v rámci vzájemných vztahů byl v lednu 2008 požadavek ze strany Ukrajiny o začlenění do Akčního plánu členství (MAP),

---

¹⁰⁴ Viz Ministry of Defence, Republic of Macedonia: *The Armed Forces of the Republic of Macedonia and its reforms*, [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.morm.gov.mk/Assets/Forum/forum%20ang.pdf>>.

¹⁰⁵ Status of Forces Agreement – SOFA; viz *Příručka NATO* (2001), Brussels: NATO Office of Information and Press, s. 85-86.

¹⁰⁶ Viz NATO.int: *NATO and Ukraine kick-off intensified staff talks* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.morm.gov.mk/Assets/Forum/forum%20ang.pdf>>.

¹⁰⁷ Viz NATO.int: *Key areas of NATO-Ukraine cooperation* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.nato.int/issues/nato-ukraine/cooperation.html>>.

po němž však následoval slib prezidenta Juščenka prosadit zákon, který by zakázal rozmístění vojenských základen NATO na území státu.¹⁰⁸

5.5. Vyřešení neshod se sousedními státy

Přestože se to může zdát vzhledem ke své poloze na mapě nepravděpodobné, nemá **Albánie** žádné velké teritoriální neshody se svými sousedy. Pouhý jeden den po vyhlášení nezávislosti Kosova 17. února 2008, jej uznala také Albánie.¹⁰⁹ Spolu s touto skutečností a také nároky albánské menšiny v Makedonii se často hovoří o tzv. „Velké Albánii“, která by spojovala všechna tři území, na kterých převládá právě albánské etnikum. Tento návrh však samotná Albánie odmítá, a poukazuje nejen na odlišný historický vývoj, ale také na faktickou rozdílnost mezi jednotlivými „Albánci“.¹¹⁰ Albánie podporuje vzájemnou spolupráci ve svém regionu, čehož důkazem je také podpis Jadranské charty 2. května 2003 v Tiraně, která je pod patronací Spojených států. Kromě Albánie se na ní podílí také Chorvatsko a sousední Makedonie. Všechny tři země se rozhodly posilovat jak individuální, tak společné snahy dosáhnout potřebných vnitřních reforem co nejdříve, aby zvýšil bezpečnost, prosperitu a stabilitu v regionu. Zároveň se hlásí ke sdíleným společným hodnotám a kladou důraz na spolupráci v oblasti politické, ekonomické a obranné. První společnou aktivitou v rámci této skupiny bylo vyslání společného lékařského týmu do operací ISAF.¹¹¹ Albánie tak hraje důležitou roli a jde příkladem v oblasti spolupráce pro ostatní země v nestabilní oblasti Balkánu.

Jak už bylo uvedeno v kapitole o budování stabilního demokratického a politického státu v **Gruzii**, již od roku 1990 se potýkala s konflikty v rámci svého území. Šlo především o problematické regiony Abcházie a Jižní Osetie. Právě tato území se stala příčinou konfliktu mezi Gruzii a sousedním Ruskem. V srpnu 2008 vyvrcholily separatistické tendence regionu Jižní Osetie a Rusko posílá své jednotky na toto území. 9. srpna schvaluje gruzínský parlament prezidentské vyhlášení stavu války. Jak na ruské, tak na gruzínské straně padají vzájemná obvinění. Ruský premiér Vladimír Putin používá dokonce výrazu „genocida“ a

¹⁰⁸ Viz Walker, Shaun (2008): *Ukraine set to outlaw Nato bases after Russian threats*, The Independent [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-set-to-outlaw-nato-bases-after-russian-threats-782029.html>>.

¹⁰⁹ Viz Republic of Albania, Council of Ministers: *Statement of Prime Minister of Albania Mr. Sali Berisha on Recognition of Independence of Kosova* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.keshilliministrave.al/index.php?fq=brenda&m=news&lid=7323&gj=gj2>>.

¹¹⁰ Viz The Associated Press: *After Kosovo independence, is a Greater Albania the next logical step?* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.iht.com/articles/ap/2008/02/21/europe/EU-GEN-Greater-Albania.php>>.

¹¹¹ Viz U.S. Department of State: *Adriatic Charter* [online], ověřeno k 5.12. 2008 <<http://www.state.gov/p/eur/rls/fs/51348.htm>>.

gruzínský prezident Michail Saakašvili obviňuje Rusko, že chce „zničit“ jeho zemi. 12. srpna se k Jižní Osetii přidává také Abcházie. Tři dny poté podepisuje gruzínský prezident dohodu o příměří, zprostředkovanou Evropskou unií a o den později ji podepisuje také ruský prezident Dmitrij Medveděv. Rusko následně slibuje stažení svých jednotek, avšak delší dobu se tak neděje. Aliance pozastavila veškerá jednání s Ruskem a vyslovila podporu Gruzii. Jako odpověď, Rusko 21. srpna pozastavuje veškeré vzájemné spolupráce s NATO. Pět dní poté Rusko uznává nezávislost Jižní Osetie a Abcházie a Spojené státy prohlašují, že jejich válečné lodě doručí pomoc Gruzii do přístavu Poti, který je pod kontrolou Ruska. Nakonec však přistává v Batumi. Gruzie omezila vzájemné diplomatické styky s Ruskem na minimum.¹¹² Zatím není dořešen statut regionů Jižní Osetie a Abcházie, vzájemné vztahy NATO a Ruska jsou přerušeny a jednota nepanuje ani v tom, která strana tento konflikt započala.

Na rozdíl od Gruzie nemá **Chorvatsko** žádných větších problémů se sousedními státy. Vzájemné vztahy se Srbskem se zlepšily v roce 2000, kdy Boris Tadić vyhrál prezidentské volby a zaměřil se na spolupráci s Evropskou unií.¹¹³ Chorvatsku se navíc podařilo vyřešit některé spory se sousedními státy. Především se jednalo o neshody s Itálií a Slovinskem ohledně své pobřežní zóny, kdy v březnu 2008 chorvatský parlament zrušil u daných států nepopulární „ekologickou a rybářskou ochrannou zónu“. Také námořní hranice se Slovinskem se vyřešily dohodou, že budou určeny Mezinárodním soudním dvorem v Haagu.¹¹⁴ Stejně jako Albánie, také Chorvatsko uznalo nezávislost Kosova, a to 19. března 2008.¹¹⁵ Jak už bylo řečeno výše, také Chorvatsko se podílí na spolupráci s Albánií a Makedonií v rámci Jadranské charty.

Největším problémem ve vzájemných sousedských vztazích má **Makedonie** s Řeckem. V době svého vzniku v roce 1991 se nazvala Republikou Makedonie. Proti tomuto názvu se však ohradilo Řecko, které se obávalo, že tento název vyvolá územní nároky Republiky Makedonie na stejnojmenný řecký region ležící na severu poblíž vzájemné hranice. Přestože si Republika Makedonie na toto území nedělala žádné nároky, byla nakonec v roce 1993 mezinárodně uznána pod kompromisním názvem Bývalá jugoslávská republika Makedonie. V roce 1995 jmenovala OSN zvláštního vyslance a amerického diplomata

¹¹² Viz BBC News: *Day-by-day: Georgia –Russia crisis* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.keshilliministrave.al/index.php?fq=brenda&m=news&lid=7323&gj=gj2>>.

¹¹³ Viz BBC News: *Serbia election victory for Tadic* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7225455.stm>>.

¹¹⁴ Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for congress [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>.

¹¹⁵ Viz Government of the Republic Croatia: *Croatia Recognises Kosovo* [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.vlada.hr/en/naslovnica/novosti_i_najave/2008/ozujak/hrvatska_priznala_kosovo>.

Matthew Nimetze, který měl přijít s řešením názvu pro Republiku Makedonie. Obě země se s ním průběžně setkávaly, avšak s blížící se možností získat členství v Alianci se od ledna 2008 jednání s Nimetzem zintenzívněly.¹¹⁶ V březnu představil Matthew Nimetz pět návrhů pojmenování Republiky Makedonie, avšak ani tak nedošlo ke shodě.¹¹⁷ Také Makedonie má dobré vztahy s nově vzniklým Kosovem, jeho nezávislost uznala 9. října 2008.¹¹⁸

Ukrajina má vcelku dobré sousedské vztahy s okolními zeměmi, výjimku však tvoří Rusko. Vzájemné vztahy jsou narušeny především v otázce energetické závislosti Ukrajiny na Rusku. V roce 2006 přerušilo Rusko dodávky plynu na Ukrajinu, což mělo vliv také na evropské země. V únoru roku 2008 ruský plynový monopol Gazprom opět hrozil omezením dodávky plynu, jelikož Ukrajina nezaplatila dlužných £770 milionů, což poté také učinil. Tento stav trval však pouze několik dní, kdy na setkání prezidenta Juščenka a tehdejšího prezidenta Vladimíra Putina 12. února byl dohodnutý způsob splácení ukrajinského dluhu za plyn.¹¹⁹ Druhou oblastí je území Krymu. V roce 1997 byla podepsána dohoda s platností na 20 let, která povolovala Rusku ponechat svoji černomořskou flotilu na krymském poloostrově vedle ukrajinského loďstva. Na oplátku platí ruská strana každoročně \$93 milionů. Od ledna 2006 se však objevují časté spory spojené s vlastnictvím majáků a také s jurisdikcí na daném území.¹²⁰

ZÁVĚR

Výsledky z kapitol aplikujících kritéria členství uváděné v Studii o rozšíření NATO nám ukazují, že ani jeden z pěti států nesplňuje všechny požadavky. To však ještě neznamená, že by tyto státy nemohly být přizvány k jednání o členství. Jak v prvním, tak druhém kole rozšiřování byly státy, které také nenaplnovaly všechna kritéria. Pokud bychom měli určit z daných pěti států nejúspěšnějšího kandidáta, pak by to bylo Chorvatsko, které pokulhává především v oblasti podpory obyvatelstva pro vstup. Na druhém konci by byla Ukrajina, která potřebuje projít ještě mnohými reformami, více rozšířit informovanost a povědomí o Alianci

---

¹¹⁶ Viz Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates* [online].

¹¹⁷ Viz The Associated Press: *U.N. mediator says Macedonia, Greece willing to solve name dispute*, International Herald Tribune [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.iht.com/articles/ap/2008/03/05/europe/EU-GEN-Macedonia-Greece-Name-Dispute.php>>

¹¹⁸ Viz Republic of Macedonia: *Macedonia recognizes Kosovo* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.vlada.mk/?q=node/1252>>.

¹¹⁹ Viz BBC News: *Russia and Ukraine Reach gas deal* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7240191.stm>>.

¹²⁰ Cutler, David (2008): *Ukraine-Russia relations*, Reuters [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<<http://www.reuters.com/article/topNews/idUSL1282952720080212?pageNumber=2&virtualBrandChannel=0>>

mezi svými občany, kteří ji berou spíše negativně než pozitivně. V neposlední řadě by přistoupení Ukrajiny znamenalo nutnost velmi těsné kooperace v tomto kroku mezi Aliancí a Ruskem. Nynější vstup Ukrajiny by rozhodně neposílil NATO, avšak po úspěšně provedených reformách může být velkým přispěvatelem především jako prostředník vzájemných vztahů mezi Aliancí a Ruskem. Přistoupením Chorvatska, Albánie a Makedonie by se posílila role Aliance na Balkáně a díky vzájemným dobrým vztahům těchto tří států se zeměmi bývalé Jugoslávie by se mohly stát vzorem pro ostatní země, co se spolupráce s Aliancí týče. Navíc by vzájemnou spoluprací v tomto regionu mohly urychlit proces demokratizace a stabilizace. V případě Gruzie je důležité, aby byly vyřešeny vnitřní politické problémy s regiony Jižní Osetie a Abcházie, a s tím spojené také vzájemné vztahy s Ruskem. Pokud se podíváme na kandidáty z hlediska vojenského příspěvku do společných sil Aliance, pak ani jedna z daných zemí zatím nedosáhla konce svých reforem ozbrojených složek. Přijetí kteréhokoliv ze zájemců v tuto chvíli tak nebude mít zásadní význam na vylepšení vojenských složek Aliance. Tento fakt může být brán také jako potvrzení postoje Aliance, která klade důraz na to, že nerozšiřuje své hranice z důvodu získání vojenské či strategické převahy vůči jakémukoliv státu. Aliance si je vědoma pozitivního efektu přípravy na členství jako součást komplexní transformace zemí a jejich přechodu k demokratickým a právním systémům. V období od 2. – 4. dubna tohoto roku (2008) proběhl v rumunské Bukurešti summit NATO. Kromě dalších bodů se mělo řešit právě přizvání k započetí jednání o členství s vybranými zájemci. Pozvány byly však pouze dva státy – Albánie a Chorvatsko.¹²¹ Jak už jsem se zmínila výše, Chorvatsko bylo v naplňování kritérií a daných reforem nejúspěšnější, navíc jeho poloha může příznivě přispět k stabilizaci balkánského regionu. Albánie také vcelku dobře postupovala a postupuje ve svých vytyčených reformách. Velmi kladně je hodnocena především podpora albánského obyvatelstva pro vstup, dobré vztahy se sousedními zeměmi a také albánský příspěvek do operací vedených Aliancí. Slabá místa jsou spojená především s vytvořením dostatečných logistických infrastruktur a modernizací armády pro dosažení interoperability s ostatními členskými státy. Gruzie, Makedonie ani Ukrajiny nebyly vyzvány k zahájení jednání o vstupu do Aliance. Přestože byla Makedonie vcelku pozitivně hodnocena a chválena za své úsilí v dosažených reformách, její cestu zastavilo řecké veto. Vzájemné problémy ohledně oficiálního názvu země tak zavřely na dočasnou dobu Makedonii dveře. Pokud se však podaří vyřešit tento problém, nemuselo by být vyloučena situace, kdy

---

¹²¹ Viz *Natoaktual.cz: Summit NATO – Bukurešť 2008* [online], ověřeno k 15. 12. 2008
<http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/bukurest2008.htm>.

Makedonie vstoupí do NATO ve stejný rok jako Albánie a Chorvatsko. V případě Gruzie a Ukrajiny hraje velmi důležitou roli vzájemné vztahy s Aliancí s Ruskem. Již před summitem v Bukurešti tehdejší ruský prezident Valdimír Putin hrozil zaměřením ruských jaderných raket na území Ukrajiny, pokud bude připojeno k NATO a přijme část amerického protiraketového systému.¹²² Navíc vývoj situace v Gruzii v období po summitu, který vyústil až v ozbrojený konflikt s Ruskem, jako by dával Alianci za pravdu v rozhodnutí nezáhájít s těmito zeměmi jednání o získání členství. Nicméně NATO bude i nadále spolupracovat jak s Gruzii, tak Ukrajinou a dveře Aliance jim tak nadále zůstávají otevřené.¹²³

---

¹²² Viz [Natoaktual.cz: Putinovo vítězství: Rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu zamítnuto](http://www.natoaktual.cz/na_media.asp?r=na_media&c=A080404_134249_na_media_m02#1) [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.natoaktual.cz/na_media.asp?r=na_media&c=A080404_134249_na_media_m02#1>.

¹²³ Viz Erlanger, Steve; Myers, Steve Lee (2008): *NATO Allies Oppose Bush on Georgia and Ukraine*, The New York Times [online], ověřeno k 15. 12. 2008 <http://www.nytimes.com/2008/04/03/world/europe/03nato.html?_r=1&ref=europe&oref=slogin>.

Seznam použitých zdrojů

Primární zdroje

- CFE - Conventional Forces in Europe [online]
<<http://www.state.gov/t/ac/trt/4781.htm>>
- Členské státy NATO [online]
<http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/clenskestatynato.htm>
- Embassy of the U.S. in Georgia: *President Shevardnadze Resignation* [online]
<<http://georgian.georgia.usembassy.gov/releases/2003/release23112003.html>>
- GALLUP: *Key Findings From Georgians and Russians* [online]
<<http://www.gallup.com/poll/110035/Findings.aspx>>.
- GALLUP: *Ukrainians May Oppose President's Pro-Western Goals* [online]
<<http://www.gallup.com/poll/110848/Ukrainians-May-Oppose-Presidents-ProWestern-Goals.aspx>>
- Government of the Republic Croatia: *Croatia Recognises Kosovo* [online]
<http://www.vlada.hr/en/naslovnica/novosti_i_najave/2008/ozujak/hrvatska_priznala_kosovo>
- International Security Assistance Force [online]
<<http://www.nato.int/ISAF/index.html>>
- Kosovo Force [online]
<<http://www.nato.int/KFOR/>>
- Membership Action Plan (MAP) [online]
<<http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm>>
- Ministry of Defence, Republic of Macedonia: *The Armed Forces of the Republic of Macedonia and its reforms*, [online]
<<http://www.morm.gov.mk/Assets/Forum/forum%20ang.pdf>>
- Ministry of Foreign Affairs of Georgia: *The Constitution of Georgia* [online]
<http://www.mfa.gov.ge/files/37_57_318646_constitution.pdf>
- NATO PfP Signatures [online],
<<http://www.nato.int/pfp/sig-date.htm#FN3>>
- NATO Membership Readiness Indicator: Methodology for Assessment of the Readiness of Candidate Countries to Join NATO (2001), Sofia: The Atlantic Club of Bulgaria
- Operational Mentor and Liaison Team – OMLT [online]
<<http://www.nato.int/issues/afghanistan/factsheets/omlt.html>>
- Razumkov Centre: *How would you vote if the referendum on Ukraine's NATO accession*

was held the following Sunday? (recurrent, 2002-2008) [online]
<http://www.uceps.org/eng/poll.php?poll_id=46>

• Razumkov Centre: *If Russia becomes the NATO member, would you support Ukraine's NATO accession?* [online]
<http://www.uceps.org/poll.php?poll_id=73>

• Republic of Albania, Council of Ministers: *Statement of Prime Minister of Albania Mr. Sali Berisha on Recognition of Independence of Kosova* [online]
<<http://www.keshilliministrave.al/index.php?fq=brenda&m=news&lid=7323&gj=gj2>>

• Republic of Macedonia: *Macedonia recognizes Kosovo* [online]
<<http://www.vlada.mk/?q=node/1252>>

• Severoatlantická smlouva [online]
<<http://www.nato.int/docu/other/cz/treaty-cz.htm>>

• Stabilisation Force in Bosnia and Herzegovina [online]
<<http://www.nato.int/sfor/index.htm>>

• Study on NATO enlargement (1995), Brussels: North Atlantic Council

• The Euro-Atlantic Partnership Council [online]
<<http://www.nato.int/issues/eapc/index.html>>

• The North Atlantic Cooperation Council – NACC [online]
<<http://www.nato.cz/prirucka/prirucka12.html>>

• The Partnership for Peace [online]
<<http://www.nato.int/issues/pfp/index.html>>

• U.S. Department of State: *Adriatic Charter* [online]
<<http://www.state.gov/p/eur/rls/fs/51348.htm>>

Monografie

• Asmus, Ronald D. (2002): *Opening NATO's Door. How the Alliance Remade Itself for a New Era*. New York: Columbia University Press

• Bilinsky, Yaroslav (1999): *Endgame in NATO's Enlargement: The Baltic States and Ukraine*, Westport: Praeger

• Fidler, Jiří; Mareš, Petr (1997): *Dějiny NATO*. Praha: Ladislav Horáček – Paseka

• Kříž, Zdeněk (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí: aplikace přístupů konceptu kooperativní bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU

- Kříž, Zdeněk (1998): *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS
- *NATO Handbook* (2006), Brussels: Public Diplomacy Division
- Organizace Severoatlantické smlouvy (1999): *Příručka NATO*. Vydání k 50. výročí. Brussels: Informační a tisková kancelář NATO
- *Příručka NATO* (2001), Brussels: NATO Office of Information and Press,.
- Szayna, Thomas S. (2001): *NATO enlargement 2000-2015: determinants and implications for defense planning and shaping*. Santa Monica: RAND

Sborníky

- Huld, Bo (1999): *The Enlargement and the Baltic States*, In.: Bebler, Anton A. (Ed.) (1999): *The Challenge of NATO Enlargement*, Westport: Praeger
- Korb, Lawrence J. (1997): *The Question of NATO Expansion*, In.: Thompson, Kenneth W. (ed.) (1998): *NATO Expansion*. Lanham: University press of America
- Newsom, David D. (1997): *Some Further Thoughts on NATO Expansion*, In.: Thompson, Kenneth W. (2008): *NATO Expansion*. Lanham: University press of America
- Russell, Richard L. (1997): *The Atlantic Alliance: Balancing Powers in Europe after the Cold War*, In.: Thompson, Kenneth W. (ed.) (1998): *NATO Expansion*. Lanham: University press of America
- Votápek, Vladimír (2004): *Česká východní politika*. In: Pick, O., Handl, V. (eds.) a kol.: *Zahraníční politika České republiky 1993-2004. Úspěchy, problémy a perspektivy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů
- Zagorski, Andrei V. (2004): *Russia's Interest in the Context of the Twin-Enlargement*, In.: Giessmann, Hans J. (2004): *Security handbook 2004: the twin enlargement of NATO and EU*, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft

Elektronické zdroje

- Arms Control Association: *Opposition to NATO Expansion* [online] <http://www.armscontrol.org/act/1997_06-07/natolet>
- Assessment and recommendations following the Gerdec Explosions Albania 20 March – 3 April 2008 United Nations Disaster Assessment & Coordination (UNDAC) [online]

<<http://www.unep.org/greenstar//publications/Report%20Ammunition%20Blast,%20Albania,%202008%5B2%5D.pdf>>

- BBC News: *Day-by-day: Georgia –Russia crisis* [online]
<<http://www.keshilliministrave.al/index.php?fq=brenda&m=news&lid=7323&gj=gj2>>
- BBC News: *Russia and Ukraine Reach gas deal* [online]
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7240191.stm>>
- BBC News: *Serbia election victory for Tadic* [online]
<<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7225455.stm>>
- BBCCzech.com: *Výsledky ukrajinských voleb 'jsou neplatné'* [online]
<http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2004/12/041203_ukraine_1800.shtml>
- Bureš, Oldřich (2008): *Co (ne-)přinesly výsledky summitu NATO v Bukurešti?* [online]
<http://www.natoaktual.cz/co-ne-prinesly-vysledky-summitu-nato-v-bukuresti-f7v-na_analyzy.asp?c=A080411_190948_na_analyzy_m02>
- Corelli, Vincent (2008): *NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates*, CRS Report for Congress [online]
<<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34701.pdf>>
- *Country Report – Albania* (2008) [online]
<<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7337>>
- *Country Report – Croatia* (2008) [online]
<<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7377>>.
- *Country Report – Macedonia* (2008) [online]
<<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7437>>.
- *Country Report - Ukraine* (2008) [online]
<<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7512>>.
- *Country Report – Georgia* (2008) [online]
<<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7398>>.
- Cutler, David (2008): *Ukraine-Russia relations*, Reuters [online]
<<http://www.reuters.com/article/topNews/idUSL1282952720080212?pageNumber=2&virtualBrandChannel=0>>
- ČT24: *Juščenko: Volby na Ukrajině letos nebudou* [online]
<<http://www.ct24.cz/svet/35525-juscenko-volby-na-ukrajine-letos-nebudou/>>
- Erlanger, Steve; Myers, Steve Lee (2008): *NATO Allies Oppose Bush on Georgia and Ukraine*, The New York Times [online]
<http://www.nytimes.com/2008/04/03/world/europe/03nato.html?_r=1&ref=europe&oref=slogin>

- EurActiv: *Albánie ukončila jednání o Stabilizační a asociační dohodě* [online]
<<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/albnie-ukonila-jednn-o-stabilizan-a-asocian-dohod>>
- Euroskop: *Makedonie získala od EU kandidátský status* [online]
<<http://www.euroskop.cz/38/3963/clanek/makedonie-ziskala-od-eu-kandidatsky-status//>>
- Gareljić, Zlatko (2000): *Challenges of Democratic Control of the Croatian Armed Forces in the Light of the Parliamentary and Presidential General Elections of 2000*, Cottey, E.; Edmunds, E.; Forster, A. (2000): *Civil-Military Relations and Defence Planning: Challenges for Central and Eastern Europe in the New Era* [online]
<<http://www.one-europe.ac.uk/pdf/w9cottey.pdf>>
- Hrvatska Demokratska Zajednica [online] <<http://www.hdz.hr/>>
- International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia - ICTY [online]
<www.un.org/icty/>.
- Javno: *Referendum on NATO Is Not Necessary* [online]
<<http://www.javno.com/en/croatia/clanak.php?id=135771>>
- Klímková, Adriana (2008): *Postavení evropských zemí v strategických koncepcích NATO* [online] <<http://www.globalpolitics.cz/clanek/koncepce-nato.html>>
- Kulish, Nicholas (2008): *Speculation Surrounds Case of Albanian Whistle-Blower's Death*, The New York Times [online]
<http://www.nytimes.com/2008/10/08/world/europe/08albania.html?_r=1&partner=rssnyt&emc=rss>
- Meyer, Kent (2000/2001): *US Support for Baltic Membership in NATO: What Ends, What Risks?*, Parameters, Winter, s. 67-82 [online]
<<http://www.carlisle.army.mil/usawc/parameters/00winter/meyer.htm>>
- NATO-Georgia Relations [online]
<<http://www.nato.int/issues/nato-georgia/index.html>>
- NATO's relations with Albania [online]
<http://www.nato.int/issues/nato_albania/practice.html>
- NATO's relations with Croatia [online]
<http://www.nato.int/issues/nato_croatia/practice.html>
- NATO's relations with the former Yugoslav Republic of Macedonia [online]
<http://www.nato.int/issues/nato_fyrom/practice.html>
- NATO.int: *Key areas of NATO-Ukraine cooperation* [online]
<<http://www.nato.int/issues/nato-ukraine/cooperation.html>>
- NATO.int: *NATO and Ukraine kick-off intensified staff talks* [online]
<<http://www.morm.gov.mk/Assets/Forum/forum%204ang.pdf>>

- Natoaktual.cz: *Putinovo vítězství: Rozšíření NATO o Gruzii a Ukrajinu zamítnuto* [online]
<http://www.natoaktual.cz/na_media.asp?r=na_media&c=A080404_134249_na_media_m02#1>
- Natoaktual.cz: *Summit NATO – Bukurešť 2008* [online]
<http://www.natoaktual.cz/na_summit.asp?y=na_summit/bukurest2008.htm>
- Natoaktual.cz: *Vztahy NATO s Ruskem povolily, ale k normálu mají daleko* [online]
<http://www.natoaktual.cz/vztahy-nato-s-ruskem-povolily-ale-k-normalu-maji-daleko-pi4-na_zpravy.asp?c=A081204_101117_na_zpravy_m00>
- Nichol, Jim: *Georgia [Republic] and NATO Enlargement: Issues and Implications*, CRS Report for Congress, U.S. Embassy Vienna [online]
<http://www.usembassy.at/en/download/pdf/nato_georgia.pdf>
- Nichol, Jim (2008): *Georgia's January 2008 Presidential Election: Outcome and Implications*, CRS Report for Congress, Federation of American Scientists [online]
<<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS22794.pdf>>
- Perepelytsya, Grigorij (2000): *Democratic Control of the Armed Forces: The Experience of Ukraine* Cottey, E.; Edmunds, E.; Forster, A. (2000): *Civil-Military Relations and Defence Planning: Challenges for Central and Eastern Europe in the New Era* [online]
<<http://www.one-europe.ac.uk/pdf/w9cottey.pdf>>
- Reuters: *The Conflict in Georgia* [online]
<<http://www.reuters.com/news/globalcoverage/georgiaconflict>>
- Ruzin, Nano (2003) *Makedonie před branami NATO*, NATO Review, Léto 2003 [online]
<<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue2/czech/special.html>>
- Southeast European Times: *Croatia to abolish conscription military service sooner* [online]
<http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/setimes/newsbriefs/2007/10/05/nb-07>
- The Associated Press: *After Kosovo independence, is a Greater Albania the next logical step?* [online],
<<http://www.iht.com/articles/ap/2008/02/21/europe/EU-GEN-Greater-Albania.php>>
- The Associated Press: *U.N. mediator says Macedonia, Greece willing to solve name dispute*, International Herald Tribune [online]
<<http://www.iht.com/articles/ap/2008/03/05/europe/EU-GEN-Macedonia-Greece-Name-Dispute.php>>
- van der Meulen, Jan (2002): *Public opinion on NATO: Consensus and Controversy* [online]
<www.atlcom.nl/site/ap_archief/pdf/AP%202002%20nr.%203/Van%20der%20Meulen.pdf>
- Vnatrešna makedonska revolucionerna organizacija - Demokratska partija za makedonsko nacionalno edinstvo - VMRO-DPMNE [online] <www.vmro-dpmne.org.mk/>

- Walker, Shaun (2008): *Ukraine set to outlaw Nato bases after Russian threats*, The Independent [online] <<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/ukraine-set-to-outlaw-nato-bases-after-russian-threats-782029.html>>
- Wirnitzer, Jan (2008): *Neklidné volby v Makedonii vyhrála vláda, opozice porážku uznala* [online] <http://zpravy.idnes.cz/neklidne-volby-v-makedonii-vyhrala-vlada-opozice-porazku-uznala-px0-/zahranicni.asp?c=A080602_073432_zahranicni_jw>